

Владимир Радовановић

ТАШТИНА ПРАЗНИНЕ

Владимир Радовановић

ТАШТИНА ПРАЗНИНЕ
(збирка кратких прича)

Владимир Радовановић
ТАШТИНА ПРАЗНИНЕ

За издавача:

Владимир Радовановић

Издавач:

Штампариија „БАЈИЋ“ Чачак

Предговор:

Оливер Јанковић

Рецензија:

Зорица Младеновић

Јелена Дилбер

Лектор:

Споменка Милић

Идејно решење корица и наслов:

Александра Петронијевић

Компјутерска припрема за штампу:

Снежана Ђурић Перишић

Тираж: 300 примерака

Штампа:

Штампариија „БАЈИЋ“ Чачак

Чачак, 2019

ТАШТИНА ПРАЗНИНЕ
(збирка кратких прича)

ПРЕДГОВОР

УСУДНИ ПРОСТОР ПРАЗНИНЕ

У једном ограниченом, могао бих рећи усудном простору, Владимир Радовановић исписује приче своје треће збирке приповедака "Таштина празнине".

Ова трећа књига Радовановићевих приповедака стилски се наставља на две претходне ("Недовршено" и "Плес жене лептира") по углавном кратким и исказно јасним реченицама. Оне пре свега дају назнаку стања, осећања главног јунака и атмосфере која влада око њега а много мање збивања у причама.

У дефинитивно "сфумато", односно пригушеној атмосфери ових прича, главни јунаци решавају, заправо боље је рећи покушавају да реше своје проблеме. Они живе у извесној инпрегнацији својих личних, растрзаних ситуација и тај покушај решавања се често завршава трагично, заправо летално по њих и људе из њихове околине.

Ваља напоменути да је амбијент ових прича најчешће сродан са осећањима и стањима главних јунака. У приличном броју прича радња (или још боље речено стање) се дешава у соби, ноћу, или током дана, али соба је замрачена. Ролетне су спуштене, завесе навучене. Самим тим, појам собе се значењски приближава појму подрум – јер мрак и атмосфера су блиски једном другом у оба затворена амбијента.

Владимир врло мало описује свет (кад овде кажем свет, под тим подразумевам онај свет ван собе главних јунака) у коме живе јунаци његових прича. То су тек кроки цртежи њихових градова у коме живе, паркова, улица. Његови јунаци подсећају а аутор не инсистира

на томе, чак уопште не упућује читаоца, већ се та поређења читаоцу спонтано намећу, на јунаке Чеховљевог "Павиљона бр. 6", на Јозефа К, из Кафкиног "Процеса" и на многе друге који покушавају да исправе ситне и крупне (а заправо из њиховог угла само крупне) неправде и животни ток каналишу у онај ток какав би он заиста требао да има.

Разапети између жеља и реалних могућности, између правде и (могу рећи прилично уопштене) неправде Владимирова јунаци делују у неку руку на "донкихотски начин" против ветрењача зла које су се у међувремену намножиле, оснажиле и попут свих светских претњи, на чијем су челу Илуминати, Комисија 300, Трилатерала, Владари у сенци и многи други које још нисмо спознали а који покушавају да овај наш јединствени Божји дар, који се зове живот, употребе за своје мрачне циљеве, учине да овај наш живот на земљи буде робовски, покоран и безличан.

Потив те "унитарности", можемо устати као што устају јунаци Владимирових прича. Прво парацијално, спорадично, а затим организовано, попут Асанжа, (и људи блиских њему) који је доказао да је тај свет диктатуре и унитарности ипак рањив и само треба храбрости да се повуче гранца између њих и нас.

Актери Владимирових прича често завршавају на трагичан начин. Међутим, већ сам след догађаја најављује овакве исходе и они не могу завршити друкчије.

Владимир је овом књигом приповедака поставио границу. Направио је искорак у односу на две претходне књиге у области профилисања актера својих прича. Приближио их је читаоцу тако да у експресији, у емоционалним стањима главних јунака, чија је леза

врло широка, сваки читалац може да нађе бар делић нечег што му је блиско, да препозна себе какав је понекад био или како се понекад осећао.

Међутим, у наредим годинама и наредним збиркама приповедака аутору предстоји да се још више ухвати у коштац са фабулом (као што је то учинио у причи из ове збирке "Дуго путовање у маглу" и још неким) и на тај начин, фабуларно, још више заокружи своје мотиве и тако искорачи из крокија, записа и кратких прича и укорачи у свет не само кратких, него и дужих прича а за тако нешто Владимир Радовановић има и дара и књижевних капацитета.

Оливер Јанковић

БЕЛИНА СИВИЛА

Дуго, дуго, вртео је „играчку“ у рукама. Скоро да је и сам заборавио зашто се нашла у његовим рукама, док је покушавао да заспи. Празан простор, безбојни ваздух, непостојећи мирис, и мемла сопствене буђи, и ништа, баш ништа у мислима.

Силно, најјаче, био му је потребан, неко, неко, било ко, ико. Нека живи и у најудаљенијем кутку, само да је привидно ту, и да му попуњава самоћу. Нека тај неко пише свашта и ништа, нека просипа снежну белину из сивила, само нека је сада ту.

Како бедно и јадно. У изобиљу илузија, мноштва непостојања, где је све надокхват руке, он се само може сетити са тугом, да је, не тако давно, било све тако, тешко. Да је кроз ноћи или жегу ходао, тражио прво светло, или зрак који плеше у мраку. Да је био срећан, када се очи поигравају, сва чула оживе, а... „..... ....“, ...? Засијала је блештава звезда падалица, која је падала низ небо изнад његове собе. Озари му се лице, негде, неко... из милијарду зрна небеске прашине, светли и ...

„....., ..., ..., ... !!!?????, ...“

„!!!!....., ..., ..., ...“

„.....!!!!“

.....

Осећао се срећно, ваљда и она тамо негде је... Није битно како. Белина, сивило, није то. То су блиставе речи утехе. Он их види, он зна да је тоооооо.

Крај, играчка је испала, заспао је, он је сањао, био је „срећан“.

Белина... сивило...

БЕС МРТВОГ ЧОВЕКА И СМРТ ПОРЕСКОГ ИНСПЕКТОРА

Сунце, најлепше сунце претпразничног јутра, преливало је радошћу читав град, као да у загрљај прима све. Са тугом и болом у грудима, сувих усана, руку које се тресу, са муком отварајући очи, Виктор се спремао да устане, несигуран у себе, са мислима које су га гушиле. Тако успорено, као да одлази на последњи пут, немо је гледао коверту и није имао никакву идеју шта да учини са собом.

Данас, уочи празника, мора сагнуте главе, сломљен, скоро да моли да му неко, неко без осећања, учини милост и остави само овај његов кутак, да се са годинама, које никако више нису ни пуне младости, а ни снаге, не вуцара по улицама, склоништима, уточиштима. Данас може, сигурно да ће тако бити, да нестане последњи прах, који је годинама стварао и сада, на ивици живота, снаге, нерава, још само то - огољени зидови остају као последњи траг постојања.

Несигуран у сопствене мисли, гледајући тачку коју не види, приближавао се, још неколико корака, још два корака, корак. Нема даље, ово је крај сурове игре, садааааа...

Тихо покуца на врата, без одговора иза. Још једном покуца јаче, и трећи пут. И таман четврти да учини, али глас, не дрски, већ није знао да му да право име, позва га да уђе.

Тишина се преливала, он, Виктор је ћутао, док се насупрот њега надобудни, уредни пицопевац, забављао куцајући поруке. Ни погледом га не удостоји, као да је ту животиња, а не он, човек од крви, мяса, мисли, осећања, чега све не. Стоји и чека. Стоји скамењено, док

се неко поиграва. Прошло је сигурно више од петнаест минута, док се пицопевац, пресликани лик који обожава своје вође и опонаша их, не удостоји да изговор реч.

„Ти си, аха... да, онај случај, да, да...“ неодређено је мумлао својим искривљеним акцентом, као да се у овом тренутку осећа као судија, као да је сва моћ у његовим рукама и... "Да, звали су ме из социјалне службе, молили су да... Ма, много су досадни, шта то, доста више тог срања, ово је озбиљна држава и закони се морају поштовати...“

„Не разумем, шта ко има да моли за мене.“

Подсмешљиво, скоро ругајући се, погледа га пицопевац из фотеље, осмехну се, онако крвнички, садистички; "Шта, ти си као нешто љут? Слушај ме добро. ОД МЕНЕ ТИ ЗАВИСИИИИИ...“.

Као ударац мацоле одјекивао је повишени тон, урлик звери која је скакала по фотељи, машући рукама, претећи... Виктору се појави једна изгубљена фотографија пред очима, силно га ударајући, баш као да га лет фотографије буди шамарима из сна, коме, бунила...

Пуцањ је одјекивао кроз ходнике, толико снажан, заглушујући звук метка као да је разбијао околне зидове... Виктор сасвим прибрано приђе фотељи, извади марамицу, обриса крв из дупље у којој ока није било, чврсто прислони марамицу на уста, као да утишава јаук, и потпуно смирено, маниром прекаљеног извршиоца, који је мноштво пута... испали метак, још једну оловну реч, кроз теме, сасвим мирно. Укоченог погледа посматрао је како се распадао свет у облику неке празне лобање, и ништа више...

„Мрзим, мрзим из дна душе прстачку вику. То ме поремети... мрзим“.

Већ се спуштао ка излазним вратима, понављајући да мрзи. Сам, никога није било. Никакви звуци, дисање... Ништа се није чуло. Као је он утишао олују, и сада је мир, сунце ће се појавити...

БЕСПРЕКОРНИ ПОРТРЕТ

Галина је беспрекорна дама. Достојанствена, интелегентна, прелепа, не постоји атрибут који је не прати. Пре неколико година доселила се у мали успавани град. Радила је у музеју као кустос. И све о њој стало би у тих неколико реченица, ништа више, ништа - јер би својим понекад циничним, али благонаклоним погледом зауставила свако следеће питање. Постојао је посао, сасвим довољно да избегне било какве неме позиве на разна дружења или позиве самоуверених мушкараца, који су на све начине желели да стекну њену наклоност.

Све се брзо, срећно по њу завршило након неког времена. Нестали су самоуверени, утихнули су позиви, а она је наставила свој рад. Чинило се да јој прија живот у малом граду и задовољство је показивала својим радом. За неколико година град је био познатији и у њега све чешће су стизали познати гости. Једном речју – она је оплеменила град и живот у њему.

Такве приче увек, по правилу, имају срећан крај - неко ко је побегао од буке и вреве, живота у трку, живота без живота, свој мир је могао пронаћи у малом рајском насељу. Али, вишегодишњи мир, сан града, почеше нарушавати чудни догађаји. Догоди се негде пред крај јесени самоубиство једне средњошколке. Галама и прича потрајале су неко време, и све би се завршило са тугом и сећањем несрећних родитеља, али, већ после неких десетак дана, дан за даном догодила су се још два самоубиства. То је већ унело панику, па људи почеше да измишљају разне приче.

У раним вечерњим сатима мало кога је било на улицама. Разлог томе била је непотпуна, али пуна

страха прича, ко зна од кога потекла, да сва три самоубиства, у ствари, нису била самоубиства. Неко маштовитији, или склонији испредању прича, чак је изнео теорију да се појавила секта, и да нека непозната жена у црном по неком списку ликвидира одређене људе, тј. децу, јер сво троје мртвих били су млади људи, две девојке и један младић.

Али, низ несрећних случајева одједном престаде, и град се како тако врати у свој ритам, а сва несрећа остала је да избледи у сећањима.

Средовечни мушкарац стајао је испред улаза у улицу М. Потпуни мрак прекривао је његово лице. Ништа се није видело, сем жара упаљене цигарете. После неког времена, поче нервозно да шета од једне до друге тачке, не удаљавајући се превише, да се којим случајем не догоди да...

БРУТАЛНОСТ, ОПСЕДНУТОСТ И...

Седео је заваљен у фотељи, испружених ногу, са десном крвавом руком на наслону, а левом држећи цигарету. Блажено задовољство преливало се преко целог унакаженог лица, док је увлачио у складном ритму дим за димом, правилно распоређен, у правилним интервалима. Мрак је пливао по соби, само су светлеле тачке обележених места по лицу, које је сакупљао као сувенире.

У појединим моментима тупог зурења у једну неодређену, бесмислену тачку, поткрадао би се искежени осмех звери, која је тек у назнакама личила на нешто што би се назвало људским обличјем. Можда се баш тада осмехивао сценама, лицима бројева које је „обрађивао“ у „нечујној“ соби, свих оних бројева који су под силом зверске снаге плаћали непослушност. Сваки нови био је степенник у ходу до врха, гладијаторска жртва суровог и непобедивог.. Вечерас му се учинило да је довољно, да је крај, јер, после толико принетих жртви, он нема више шта ново рећи. Он је на врху, одакле ће слушати "легенде", довољно да нестане и сладострасно ужива у дугим годинама стицањој „слави“.

Скрупчан у фотељи, спавао је, ако се то може назвати сном, јер, звери немају сан, а он отворених очију само покрива крв у очима, трза се на сваки шум, иако то не признаје ни сопственом лику који не гледа. Можда таква мисао само лебди кроз мрак, баш мрак јер тада лутају авети. Отварао је са муком десно око, чувши кључ који је отварао врата собе коју никада нико није видео, скоро нико, нико осим...

Еlegantни кораци склада приближавали су се. Крај. Ту, на средини огромне собе је тачка. Ту стоји, а он...

Хитро, као по команди поцепаног ума, није ходао, допузао је, не гледајући, јер, само она је та пред којом пузи, понизно је обожава, ужива у њеној моћи. Изнад главе приљубљене за под стајала је лепа, необична сенка, расуте косе, тиха, нечујна, она сенка која није морала било шта рећи, јер, он је све морао знати, сваку њену помисао, сваку жељу... Челом додирну ципеле. Одједном, као да је струја протресла цело тело покорне звери, а она величанствена само је ћутала, уживајући у игри коју је она измислила, исписала невидљиве странице невидљивих правила, љубоморно чувајући тајну собе, тајну ума, тајну тела, прећутани договор заувек...

Мрак, топло јулско вече, отворени прозори. Кроз мрежу се преливала исечена светлост месечине. Пријатни остатак ноћи која ће се ускоро пробудити... На средини собе, под светиљком које није било, седело је тело, на коленима. Одсјај се видео по унакаженим успоменама лица, а на „престолу“ каменог унакаженог стуба седела је нека сенка, митолошки лик, без осмеха, седела је на сопственом трону и чекала јутро...

ДАН КОЈИ СЕ НИЈЕ МОГАО ВРАТИТИ

Иза затворених очију, уморног лица, са помешаном тугом и олакшањем, сањао је стари професор. Никога није било, као и често пута у животу, да са њим подели нагомилану тугу и понеки зрачак радости. Знао је да ће ускоро заспати, вечно, знао је, јер, анђели су плесали раздрагани. Још једна намучена, праведна душа са њима ће пронаћи царство без бола...

...

Био је новембар, сигурно је био новембар. Сећао се како је бесциљно лутао по великом граду, пребацивао се из трамваја у аутобус, па поново излазио, ходао, само да откине комадић мучног дана. Бежао је од куће. Први пут није желео да се врати, загрли је, ужива у сваком тренутку са њом... Није знао како да стане пред њу, погледа те топле очи и каже јој... Већ десетак дана лаже је како одлази на посао, измишља своја дуга одсуствовања, без храбрости да призна да дан, тај дан не може вратити уназад, заледити време, зауставити и... Размишљао је како јој...

Најзад, већ је одавно требало да буде у стану, али најзад стиже, тешким корацима се пење, краде кораке, одузима и купује време, смишља како да оправда своју прву лаж, и то кога лаже? Њу, њу...

Изненадило га је што је мрак у ходнику. Није навикао да се, када улази, судара са тамом, да не чује ни њен глас, али, можда је тако боље, сигурно. Сачекаће јутро, а сада кришом у другу собу, као провалник, да га она не чује.

...

На његово изненађење, док се будио са буђењем светлости, погледа своју радну собу, коју није претходне

ноћи угледао, бежећи од сусрета са њом. Сва у нереду, испретуране полице са књигама, одваљен радни сто, свуда по соби лежали су изгажени папири, његов рукопис... Знао је ко је то, знао је, али, она - где је она - то је била једина мисао. Хитро скочи и угледа празну њихову собу, нетакнуту постељу, знак да нико није ту, а кухиња сређена, али празна, и велики папир, смишљено великим словима исписана порука...

„Они су били, знаш добро ко, тајна полиција, четири сата су претресали стан. А ти, где си био? Плашио си се да ми саопштиш да си у новом срању, да ћеш у затвор. Будало, велика будало, одрасти... Отишла сам заувек, не желим те, не тражи ме... нећеш ни моћи да ме пронађеш... Док ово читаш...”

Зачуше се кораци у ходнику, куцање на врата, једна, две, три руке у истом тренутку ударале су по вратима...

ДНЕВНИЧКИ ЗАПИСИ О ЈЕДНОМ САСВИМ ОБИЧНОМ ДАНУ

Јутро... Тек свиће, али његова глава је сва у зноју. Иако није дан, и температура је пријатна, он се купа у зноју, и није то зној врелине. Он воли дуге, топле, сунчане дане. То је зној из мозга, продукт вишегодишње нервозе, лекова, андропаузе, боље речено - то је зној немоћи и кризе самопоуздања...

Већ је поодмакло јутро. Рутина, рад, око њега мноштво оних које би најрадије заобилазио, бежао од њих, али... Иако свеже окупан, чисте одеће, не може да сакрије зној који лије као киша. Окреће главу, да други не виде, брише папирним убрусом, а корпа за отпатке је већ поприлично испуњена...

Подне. Стижу му СМС поруке, заборавио је да су данас два догађаја, догађаја која га привлаче да их посети, али неће, неће, јер је чврсто одлучио. Лаже одговорима и себе и оне друге, купује време, одговара - јавиће се... када? Врелина је све јача, паклен дан, са обиљем наталожене воде у земљи, која се враћа назад, и тако увек. Зној све јачи.

Зна лек, онај антидепресивни лек. Спустиће ролетне, потпуно замрачити собу, ни трачак светла неће га ометати, спаваће, дуго ће спавати, можда цео дан, и више. То је лек, бекство од стварности, једини лек.

Вече. Већ се скривају зраци сунца које је одавно испловило ка западу, осећа се мирно, али уморно, неиспавано, иако је спавао неколико сати. Сасвим довољно а буде одморан, али, није, он је умртвљен. Тупо посматра по празној соби, тражи цигарету, остатак већ

хладне кафе, нешто, било шта, чиме ће немирне руке, бити привидно мирне...

Шаље поруку докторки, чини му се да осећа кризни период, боље да, као дисциплинован, оде на време, него да се догоди...

Поноћ. Заспао је дан. Са улица допире врева младих. Раздрагана младост некуда одлази. Не, не сметају му звуци галаме који улазе кроз отворен прозор... Ништа му сада не смета, завршио је још један... прескочио га, украо је мало времена, или бар тако мисли.

Она му је пред очима читав дан, онај део дана када је имао паузе у бекствима од водене бујице која га је обливала. Лепа је, посебно је лепа, мислио је, гледао је у њене питоме светле очи, лепа је.

Испод погледа који му је упућивала, скоро нага, разуздана, необуздана, магично га је привлачила. Зашто? То тело, иако већ... Ма, било је извајано само за њега, зажмурио је, жели само њу, сада, овде у овом сну, да...

ДУГО ПУТОВАЊЕ КРОЗ МАГЛУ

Виктор се протегну, исправљајући згрчено тело после дугог путовања аутобусом. Дубоко удахну свеж јутарњи ваздух, затварајући очи, као да ужива у благом сунцу. По први пут се налазио у, учини му се, пријатном градићу, покушавајући да врати сећања са својих ранијих путовања, али, нису му се појављивале слике овога града. „Ту сам“ - помисли - "још једна станица у послу, животу, ко зна, можда сасвим нова и другачија од претходних.“

Најзад, одлучи да крене. Треба стићи до дате адресе која је била исписана на папирџу, адресе будућег становања, али, одлучи да се промува још мало околним улицицама. Негде ће свратити на јутарњу кафу, упознаће градић, макар кроз лица пролазника.

*****

Све има почетак и крај, то је неминовно. Уколико постоји почетак, крај је логичан завршетак круга. Али, то су два тренутка, можда мало дуже трају, али су само два тренутка. Срж је оно између, оно што може трајати дуго, или кратко, оно између два тренутка.

У том простору и времену, обојеним тамом, јарким бојама, одвија се све оно што износимо у последњем тренутку, као казну или спасење...

Нервозно, устаде сенка, већ му је било преко главе, одвратно, мучно, да сваке вечери у скоро исто време долази, седа на исту клупу, и као да на камену мудрости покушава да одгонетне важно филозофско питање. Само одмахну руком, окрену леђа и изгуби се у тами вечери, иза дрвећа старог парка.

*****

Испред куће у улици ....., стајала је једна старија дама, по лицу много млађа. Ћутала је, али јој се осмех појави када угледа Виктора. Стидљиво уђе у кућу и... Виктору ништа није било неуобичајено. Прво на шта је помислио било је да је то неко из породице, да га је препознала и сада тражи некога, некога важнијег ко ће...

„Добар дан. Ви сте Виктор?“ - зачу пријатан глас, који је долазио иза његових леђа.

„Да, ја сам Виктор, Ваш нови станар. Надам се, један можда дужи период“ – рекао је, пруживши руку отменој жени средњих година. Изледала му је млађе него што му се учинило. Можда су то остаци пређашње лепоте, која је остала као снажно сведочанство.

Она му се љубазно осмехну, прође иза пулта и са зида на којем су висили кључеви, као знак да је власница апартмана, пружи му кључ број 18: „То је соба на другом спрату, надам се да ће Вам се свидети, желим вам пријатан боравак...“

Учинило му се као да је желела да изговори још нешто, али се зауставила, можда не желећи да пред странцем прича сувише. Ипак, њему су два детаља некако упечатљива била: полупразан мотел, који је зуб времена нагризао, а недостатак новца спречавао је крупније промене, и она – ма колико се трудила да буде љубазна, насмешена и пријатна, што је збиља и била, нека туга извирала је из очију, чинило се, плачних или неиспаваних очију...

*****

„Ти си баш луцкаст, блесо једна“ поруменилих образа, покушавала је да га заустави, док јој је ко зна

који пут љубио прст по прст на нози, срећан, задовољан, цео свет је био његов, док су наги лежали на великом кревету, маштарили.

„Боже, твоја лудост ме је освојила, не, не знам како могу то описати, ја... која се не збуним лако, једноставно, била сам шокирана твојом дрскошћу. Причао си, причао, не дајући ми да дођем до речи...“

„И? Ипак си срећна, зар не?“

„Јесам, љубави, срећна сам, нисам веровала да ће се нешто овако догодити... да.“

„Не говори“ - окрену се на стомак, подигнутог тела на лактовима, чврстог, сигурног погледа. „Не говори. Ништа ми није важно сем тебе. Не интересује ме, не желим да знам причу која је твоја рана. Шта је било, било је. Сада постојимо ти и ја, и изван нашег света ништа, не занима ме баш ништа.“

Ђутала је, није желела да било чим наруши склад летње вечери, мирис кише, поглед на тела... нека траје овај тренутак, само он је важан...

Хитро, да прекине тишину, са полице је скинуо неку поцепану кутију, која је личила на његов ковчежић. Седео је крај ње, показивао нешто што се у тами назирало. Час су били озбиљни, час су весело кикотали, до поноћи, иза ње, далеко у...

*****

Дани су пролазили, чак динамичније. Виктор је осећао пријатност у боравку, некако је брже и лакше обављао послове, затим се враћао нимало уморан, и опет назад у шетње, обилазећи сваког дана нешто ново.

Породица код које је живео није се ни примећивала. У пролазу би видео власницу, понекад и њену мајку,

жену коју је прву сусрео приликом доласка. Једноставно, као прећутним договором, нису међусобно сметали.

Те ране вечери, пак, одлучи да не изађе никуда. Чинило се да ће киша, и то га је натерало да одустане од шетње. Седео је у ходнику, читао новине, сасвим обично вече, и тако ће га провести.

„Надам се да Вам не сметам?“ - зачу глас власнице, али није био изненађен, као да је негде потајно очекивао да ће му се обратити, започети разговор.

„Изволите. Не сметате ми, никако, одустао сам од шетње. Чини се да ће невреме, па сам решио да прелистам новине.“

„Да ли желите можда кафу, или нешто друго да попијете? Вечерас нема гужве, а желела сам да нађем друго друштво, помало су ми досадиле свакодневне набавке, бриге о мотелу и...“

„Кафа, пријала би ми. Драго ми је да Вам ја представљам боље друштво.“

Ћутке су испијали кафу, уживајући у погледу са терасе, и чинило се као да друго чека да прво започне нешто, мало више од формалног разговора.

„Ја Вам се нисам ни представила. Ирена.“

„Сазнао сам, Ваша мајка ми је рекла да се зовете Ирена.“

„Мама иде околу и гњави госте“ - заврте главом, али без љутње.

„Госпођа је баш пријатна жена, изузетно љубазна. Ви, мислим Ви и мајка живите саме?“

„Мој муж, живи и он... али, тренутно је одсутан. Немамо деце, ваљда је то тако морало бити, али имамо једно друго, а мама је са нама, помало је дементна, можда ће Вам понекад причати о смрти мог оца, ја Вам...“

„Све је у реду, не брините.“

„Ви, да ли Ви имате породицу?“

„Не. Нисам се женио, једном сам био близу, али, то је било давно. Немам децу, и то је можда добро. Какав бих отац био, када оволико одсуствујем. Ваљда је тако требало да буде...“

„Извините, нисам желела...“

„Ирена, не извињавајте се, све је у реду, ово су нормални разговори, људи који се упознају...“

*****

Две прилике, једва видљиве у мраку, седеле су. Некоме ко би из даљине посматрао могло би се чинити да љубавни пар, скривајући се од људи, побегао у тишину, вероватно ужива у...

Она је седела са леве стране, на крају клупе, скоро потпуно незаинтересована, док је он, гледајући у земљу испред себе, нешто тихо, са напором говорио, можда и нејасно. Мирис тескобе, раздвојености, удаљености, све је пливало кроз прохладну пролећну ноћ, и она се уклапала у раму, употпуњујући сенке, цртице неког замишљеног цртежа.

Она је устала, тихо, нешто је руком показала. Он је ћутао, није ни покрет учинио, она се удаљила и ускоро нестала иза лампиона, шестог у реду са леве стране од клупе. И он је устао. Кренуо је десно у правцу светлости која се назирала, тамо негде, десно у...

*****

Виктор и Ирена скупа су изашли у шетњу. Недеља вече, јесење пријатно вече и она је пожелела да замени уобичајену слику рецепционерке, куварице, власнице мотела, желела је да се опуштено прошета, удахне

ваздух. Изнад свега, желела је да хода поред њега, у својим размишљањима. Он јој је све блискији постајао, мамио јој је осмех, осећала се пожељном, чак је и мајка, мада дементна, примећивала њен осмех.

Поново се осетила живом. Он као лек за болести, за туге, мучне године - пријатан, ненаметљив, прави отмени мушкарац - уздисала би уз мисли које су бивале сваким даном све силније.

„Викторе, желим нешто да ти испричам, мада...“ - на тренутак застаде, али само на тренутак, јер, одлучила је да ће ове вечери му рећи свој нау.

„Мој муж, он...“

„Да, реци, не плаши се, ништа недолично не радимо, да би неко могао испричати твом мужу било шта што би...“

„Викторе, он није отишао било где, он се налази у душевној болници већ две године и...“

„Ако ти је тешко да причаш, не мораш. Хајде да седнемо на клупу, можда је тако боље. Чини се да се озбиљне ствари не причају у ходу, и то странцу.“

Урадише тако. Прва слободна клупа и њих двоје, попут заљубљеног пара, гледајући се погледом, ишчекујући да...

„Странац? Веруј, осећам се као да те познајем цео живот. Сада сам тек свесна колико је значао твој долазак. Вратио си ми смех. Знаш, имам осећај као да сам те целог живота чекала и сада, нека и нисам млада, осећам љубав... О, Боже, као заљубљена девојка се понашам...“

„Уживам у твојим речима, само настави. Веруј, делим исти осећај, који сам заборавио у...“

„Не, није битно, само сам желела рећи да он лежи већ дуго. Он ми је муж, иако је биљка и... Волела бих...“

волела бих да заувек останеш, без обавеза према мени. Немам права да ово тражим, знам да сам себична, извини, једноставно сам морала.“

Виктор привуче њену десну руку, додирну је уснама, погледом који је подизао говорио јој је да ћути, да не нарушава овај величанствени тренутак. Миловао је ту прелепу руку, љубио и...

*****

Ишчекивао ју је да дође. Договорили су се да ће се наћи код споменика великог песника, слично као и много пута раније, али, овај сусрет није био обичан. Све је могао бити, осим обичног сусрета. Можда, помислио је, онако очајнички, можда је то последњи сусрет. Тако му срце и ум говоре, иако он зна да неће прихватити сурово лице истине, портрет који ће наспрам њега стајати, осмехивати се лажно, куповати време до часа одласка, заувек и никада више.

Нехајно, споро му се примицала, још на стотинак метара. Препознао ју је, баш као што би и везаних очију могао осетити њен мирис, зачути смех. Седели су на добро познатом месту. То су и врапци знали да та клупа, надамак споменика великог песника, припада само њима и...

„Још, мало и путујем“ - као да констатује полазак воза у поноћ.

„Да... Која симболика, седимо на клупи, где смо...“ - започе неповезано, као да жели да побегне од питања, констатације, неизговореног одговора, као да жели да побегне, нестане и не чује то што слуги, а само то не жели да чује.

„Кажем само да вечерас путујем... желим то да кажем, ништа више. У ствари, хтела бих да те питам, шта ти мислиш?“

„О чему?“

„О нама, знаш, дошао је тренутак да... Не, не одлазим ја од тебе, питам шта и како даље, желим да ми кажеш...“

„Немам ја шта рећи, оно што сам рекао првих ноћи, оно што сам говорио, све сам рекао, ти одлучи, изабери. Све нека буде твоја одлука, ја сам одлучио, али то тако мало значи, или не значи ништа...“ - са укусом горчине, можда први пут, подижући тек мало глас, не гледајући је...

„Зашто ја, зашто само ја треба да одлучим?“

Погледа је са презиром, док му је у грлу био камен, не дајући му да било шта више изговори, само се несигурно подиже са клупе, ухвати је за руку, стисну, као да јој тиме жели срећан пут, као да се обраћа потпуном странцу, чак не ни речима.

„Идеш?“

Он климну главом, из џепа извади неку малу кутијицу, пружи јој и...

„Нећеш да останеш, да причамо још мало, да се договоримо, да... Нећеш ни да ме пољубиш за срећан пут, да ми пожелиш...“

У осмеху искривљеног, згрченог лица није препознала, или није желела да препозна препознату лаж, њену, његову, није битно. Убрзо се изгубио у летњој магли, магли помешаних зрака светлости, док најзад није потпуно нестао.

*****

„Мама“ - дозивала је Ирена мајку која се сакрила у кухињи. Тек после неколико упорних дозивања појави се испред рецепције, а Ирена и не примети да је она ту пред њом.

„Реци, зашто си ме позвала?“

„Мама, данас морам да одем у набавку, не знам када ћу се вратити, молим те да припазиш, и немој да ти свако овде улази. Можеш ли?“

„Могу“ - загонетно јој се осмехну, као да би хтела да јој стави до знања да и она нешто зна.

„Што се тако смешкаш?“

„Кћери, ја сам те родила, мислиш да сам баш толико изветрила да не видим, да не чујем...“

„А шта видиш, тако ти среће?“

„Видим, видим, па ми одједном нестане слика, и ништа не видим тада. Само кажем. Ништа ти не мораш мене слушати.“

„Једном давно сам те послушала, сећаш се и... молим те, нећемо више ни реч, молим те, ни једну једину реч.“

Док је кретала ка излазу, мајка је заустави, пружајући јој коверат: „Господин је оставио јутрос пре него што је отишао на посао, замолио ме је да ти ово предам.“

Мало је збуну мајчина немарност. Узе коверат на којем је стајало њено име и кратка порука да у подне отвори коверат, не пре, не касније, већ баш тада, да не наруши тренутак. На лицу јој се појави силан осмех, онај који је давно заборављен, осећала је то по покретима лица, осећала је руменило које је облива, осећала је машту заљубљене девојке којој принц о коме сања оставља тајну поруку, можда...

*****

На назначеном месту, у дану када је требало да се појави, он је дошетао до споменика великом песнику. Стајао је мирно, потпуно сигурно, као да ишчекује да кип песника почне рецитовати.

Стајао је на само њему видљивом месту један коверат, који је преспавао дане и ноћи чекајући га, сакривен од свих. Док је отварао коверат, вода киша које су падале лепила се за његове прсте, остављајући трулеж, прљавштину. Сигурним покретима, извадио је потпуно празан папир, недодирнут, без иједне разлирене мрље, као да нико по њему није ни писао.

*****

У подне, док је сркутала кафу, ишчекујући да пролети време и он се појави, отворила је коверат, онако како је и гласила молба исписана на полеђини. Огроман папир, пресавијен ко зна колико пута, слој по слој, отварајући са нестрпљењем...

„18“ - ништа више, само број...

ДВОБОЈ У ВАГОНУ

Одлучан у намери, Виктор је са несигурношћу одлучио да крене у сопствени предвиђени неуспех. Тако је зацртао, подвукао оловним мастилом, и пошао. Осмех, усиљени осмех благајнице на шалтеру железничке станице ретких возова био је знак да следи некакав идиотски коментар. Прво на шта је помислио било је да ће расклиматани воз из прошлог века, који и даље пролази између два града, два краја исте пустоши – каснити. То је оно што очекује, али њен крештави глас, који је са гнушањем одбијао да прихвати, испрекидано је мрмљао, у размацама, говорећи му... шта...?

На његово изненађење, у тачно време на перону три зауставила се уз одвратни писак грдосија, избацујући неколико путника баш испред њега, који је сигурним корацима клецао, у парадоксалном излету у ништа. Не осврћући се, сео је на прво слободно место, на неку ишарану клупу на којој су засигурно деценијама, најпре чести, а онда све ређи путници, остављали своје фрустрације. Лажне мудрости, испразне изјаве љубави, патетичне слике бола и, све у свему - ништа.

Већ је у својој несигурности заборавио, скоро потпуно сметнуо са ума разлог што се налази ту. Делић страха скоро да га покрену да се окрене, искочи и збрише у мрак, али грдосија крену, најпре споро, хватајући неко смешно убрзање, а онда - почеше се низати предели јесени кроз рам прозора, који је све сем слика која осликава пределе.

Чврсто затвори очи, и поче изнова преслишавати своје друго ја: шта ће и у којем тренутку рећи,

вративши низ осликаних ситуација које је затворио у делићу ума. Како су се низале слике могућих догађаја који треба да уследе, замишљао је и текст, своје речи, одговоре на туђе речи, али, "ни макац". Све се заустављало на почетку, и ни милиметар даље. Баш фрустрирајуће - помисли. Зар толико пута поновљене речи, речи научене као песмица у школи, падају пред само једном помисли, пред падом за који је био сигуран да ће доживети? Али он, он мучи себе, он воли да мучи себе, зато је одлучио да парадокс парадоксално заврши, али... Опет сумња - шта ако све крене добро, тек тада ће се наћи потпуно поражен, јер, он је одлучио да се мора завршити..., а не како... то жели, или...

Пробуди га из полусна порука ишарана ножем. Толико је гласно обасјавала празни вагон да га је раздрмала. Ко - шта - где? Попут буђења из кратког сна, са гомилом глупих питања.

„НИСИ ТИ ТАЈ КОЈИ ОДЛУЧУЈЕ...“

ДВОЈНИЦА

У дугом путовању кроз безброј помисли, где се сусретао са гомилом безизражајних лица, Игор М. је само тражио да пронађе једно, давно, изгубљено платно. Био је то један посебан дар, који су у једној ноћи украли непознати посетиоци. И поред свих покушаја да деценијама уђе у траг, никако није успевао да пронађе дар који је себи даровао.

Наручилац портрета, који је у једној ноћи под окриљем таме дубоко успаване ноћи ушетао, оставио богати предујам, и хитро као авет одлетео из загушљиве собе, никада се више није појавио. Разне приче Игор је могао чути, од баналних, до оних од којих се ледила крв, о свом непознатом посетиоцу, али, далеко од тога да је и једна једина до краја била истинита. Можда најтачнија била је она смишљена у његовим мислима, када се тужно опуштао од сопствене летаргије. Она да је то био неко, ко је наручио портрет вољене жене која је...

„Портрет желим. Двојница!“ писале су на папиру изговорене речи црног плашта, црне маске, само то. и довољно је то... Није ни богата свота покренула Игора, није она била мотив да брзо и вредно ради, чак га је удаљавала од рада, била терет. И тако, док су цурили дани као из пешчаног сата, он је некада мало, некада мало више радио. Скоро да је заборавио и датум и сат посете, јер, нико није долазио, куцао на врата, или тражио га, нико ни поруке није остављао да га подсети на то да треба, мора, што пре...

И, како то бива, у бесмисленом, обичном тренутку смене кратких дана са најкраћим данима, латио се посла, вредно радећи, толико вредно да ни сам није

знао, када у сећању је последња сцена коју памти, док у трансу...

После мноштва непроспаваних сати, у смени најкраћих дана са надолазећим мирисом природе, будио се свакога јутра радостан, поправљао детаље и сањао да можда тај живи лик, који је само њему жив, постоји негде, или је то она, двојница, која је на папиру чврстим отиском забележена, и...

Кроз прозор бифеа занемаривао је гласове око себе. Није ни бучнија музика реметила мир, чак ни новински наслови који су светлели са папира који је држао обема рукама нису били занимљиви.

Није био ни тужан, ни усхићен. Осећао се опуштено, јер, неколико дана раније, у тренутку надахнућа, еуфорије која га је обузимала, само је белином пребрисао сва сећања и истрагао из мисли речи. Тог тренутка највеће своје дело је створио.

Назвао га је снег. Сасвим довољно – мислио је – оно по чему ће га памити су Снег и Двојница, и ништа више.

Заврши са шољицом чаја, пажљиво врати новине у пређашње стање и кроз наочаре погледа себе у огледалу... Она је испијала неки топли напитак. Ништа, како је видео, није нарушавало њену немарну опуштеност, није до ње допирала бучнија музика, ни граја људи.

Пријатељски му се осмехну, док се искрени осмех сливао кроз бледо чисто лице, увојци црне косе прекривали очи, осмех и...

ГАЛЕРИЈА НА ТРГУ ВЕТРА

"Сигурно је то лаж на коју наседају наивни. Или они који су спремни у својој лукавој наивности да поклекну" – мислио је... Дубоко у себи, после мноштва година изгнанства из сопствене душе и тела, схватио је да је био у превеликој заблуди када је, попут многих који су личили на мраве, милое, журећи непрегледном стазом. Булевари, тргови, улицице, сва она осветљена и мрачна места сакривених душа, у потрази за...

Он, да, он, јурио је грчевито, губећи корак са ветром, тражећи две звезде. Он, он је само желео две звезде, које у тачно време, које је било непрецизно и ненајављено... Дланови су били влажни, не од нестрпљења, били су влажни од исконског страха, параноичне опсесије да никада и баш никада неће просветлети дланове, осетити пријатну топлину и заспати.

Уредан, не дозволивши да јад времена унакази спољашњост, био је спреман, тражио је и даље, сада већ другим непрегледним низовима, избегавајући замке, не пристајући да још једном буде уловљен у сопствену мрежу.

Наравно, то тако мора бити. Дани, месеци, године, залеђено време... клизили су као пешчани сат. Изгубљене су милијарде тренутака који су могли бити целина мозаика, али то никада нису постали.

Једну галерију, није имала име, чуо је да је на тргу ветра посматрао је уплашен, крајичком ока, плашећи се сопствене сенке. Не, није смео ући, само је чуо да у њој...

Галерија на тргу ветра није имала експонате. Постојали су само зидови, празни зидови, и нико, или можда ретко ко је знао да празина зидова није истина...

Постојала је прича, преношена са колена на колена, да свака генерација може у дато време видети ...

Нико, или ретко ко зна да би се у одређено време ненајављено... појавио он... Кажу да је био колекционар, да је нестао, никада није умро, јер за то не постоји доказ. Да би се појавио из века у век и изнова преживео све олује, остављајући на зидовима...

Можда је он био и сликар, то архиве не знају, ниједан траг не постоји. Ни галерија на тргу ветра, ни људи, ни изложени ликови и догађаји... ништааааа.

Заспао је, клечећи полузгрчен, заспао је на меканом јастуку који није постојао. Спавао је чудно мирним сном, у галерији на тргу ветра, где су били празни зидови и мириси времена, спавао је...

Некако у цик зоре, један зид више није био празан. Можда се назирао неки лик, лик неке прилике, нејасног облика, нека јунакиња, некога давно насталог, чинило се да у наручју држи јастук...

HERE COMES THE RAIN AGAIN

Киша је долазила. Клизила је по сећањима. И он је желео да је држи за руку, да шетају као они који се воле...

Одзвањале су у очима препознатљиве речи. Волео је ту песму, волео је глас који га је враћао у изгубљени рај. Волео ју је, јер, препознавао је изнова...

Враћао ју је на почетак, по ко зна који пут, враћао је, призивајући онај други део себе који је нестао, заувек изгубљен.

Плакао је. Није изгледало као да плаче, то су се капи сливале од дима конопље, од реског мириса, од...

Само је изнова, по стоти пут, тражио непознату реч, у причи коју је прочитао, проживео.

Киша је долазила...

ИГРА МИРИСНИХ ПАХУЉА

Већ дубоко спавала је ноћ прекривена пахуљама. Мрзле су се ноздрве, ледио дах, он се шетао. Сасвим уобичајено, не марећи за случајне пролазнике или пахуље које су прекривале плетену капу. Желео је да полети, чинило му се да лети у ноћи, збацио би свакодневне бриге, олакшао терет и можда...

Вешто се провлачила међу хипнотисаном гомилом, која се кретала ужурбано. Чудно, увек су празници тешки, увек пуни туге, усамљености, ружних помисли, па ипак, извештачени погледи пролазника желели су да просипају осмехе. Овај огромни град баш полуди, нарочито пред Нову годину – помислила је – нарочито тада, а нико нема одговор откуда туга на тасу претеже лажну срећу. Хитрих корака, журила је да не закасни на метро, да не би чекала још неко време, иако је тек четири по подне. Напросто, жели да што пре улети у свој стан, увуче се у кревет и да изнова врти даљински, тражећи неки нови, неодгледани филм.

Учини му се да је угледао неку чудну звезду, није падалица, није обична звезда, она се до ове вечери никада није појавила. Зна, сигуран је, иако ретко прати поредак, сигуран је да на том месту никада ништа није било везано Месечевим зрацима и да је то место од постанка празно. Можда и није звезда, то је мање важно. Важно је да сија посебно, као да раширених руку показује Месецу да је узме и понесе. Није му се ишло кући, све му је толико уобичајено, да не жели да пропусти ову посебну ноћ, скривен под ћебетом, док врти канале тражећи да из „чаробне кутије“ заплива...

Тек је шест сати, а већ јој је досадно, досадна јој је рутина, посебно навике зимских ноћи. Сутра неће

радити, остаће код куће. Неће се осмехивати док служи брзу храну и налива инстант кафу, смешкајући се усиљено, за ситну напојницу. Сутра ће устати рано, започети нову годину путовањем кроз маглу, тунеле, можда ће са прозора подземне железнице видети неке нове пределе, јер они које жели, далеки су.

Лагано је откључавао стан. Скоро ће поноћ, не, неће укључити светло, из мрака ће посматрати „игру радости“. Нека их, помисли – можда им је потребна лажна нада, нека их, нека покушају да буду срећни, ја то не умам. Није чуо буку, није видео светлост ватромета, чврсто је заспао, уморан, само је затворио очи, заплочио у сан, довољно.

Прилепљеног образа, у полупразном вагону, посматрала је јутро, прво јутро. Смењивали су се небодери, јутро се будило, није било сиво. Окупани сунцем, призори су изгледали дирљиво. Чинило јој се да се нека малена радост буди, да јој лице осећа топлину, можда негде... негде сигурно постоји... Зна она то, баш јако осећа, сигурна је у поглед из својих очију.

Подне. Баш пријатан, окупан дан, нигде никога. Сам, попут птице, летео је земљом, плесао је, осећао радост, док је писао по трагу сунца поруке.

Осећао је, знао је, био је сигуран да... тамо негде, сигурно... Из очију му је буктала ватра, радост, страст. Тамо негде, није то ни далеко, постоји неки воз, сада ће поћи на станицу, овога пута не сме закаснити...

ИСКАЗ

„Није потребно да постављате питања“ - обрати се иследник, док је прилазио са гомилом папира. Ваљда у жељи да прекрати формалности, да једноставно убрза. Јер, коначно, сам је, без адвоката, дошао, предао се, и чему све ово...

„Седите“ - обрати се судији, баш као да су улоге погрешно додељене, а да је он тај у чијим су рукама моћ и „закон“, а не млади инспектор. „Све ћу потанко испричати, од почетка до краја, потписати исказ, одричем се адвоката и ово сада причам и тачка, крај, више нећу понављати. Јер, ми све иде на к..., ова смејурија од времена у којем живимо, имитирајући да је све нормално, а ништа није. Ви радите свој посао, ја сам свој одрадио.“

Изненађен оваквом силином, да му није дао ни тренутак да било шта изговори, инспектор седе наспрам њега, понуди га цигаретом и кафом, што он са задовољством прихвати. Први корак ка једноставном разговору је учињен. Док попије кафу, изгустира цигарету, вратиће кроз главу филм, да му ниједан битан детаљ не промакне, а онда ће испричати што је наумио и - крај. Осећао је инспектор да није потребно да га пожуре. Пустио га је да заврши ритуал, повремено посматрајући његове покрете, а у мислима му се вртело само једно - како то да се тек тако предао?

„Питате се вероватно који сам ја то лудак, чудак или болесник, да у времену када сви гледају како ће избећи, ја сам одлучујем да нећу бежати. А чему бежање? Од кога, где? Да ли могу сам побећи од себе, сопственог карактера, природе, или ко зна чега? Једноставно, смишљао сам, смишљао, ћутао и спремао

то, и то сам са задовољством урадио. Убио сам две гњиде. Од синоћ на овоме свету постоје две штеточине мање, учинио сам малени, али корак - да гамад нестане. Задовољство ми је било, као најлепши тренутак, ма, не - никада такво задовољство нисам доживео као синоћ када сам две битанге завезао, довезао у магацин, а они беспомоћни. Не могу да Вам опишем то усхићење у тих пола сата. Вратио сам цео живот, очистио себе, спрао све муке, блато и добио крила“ - на трен застаде, покушавајући да заустави занос који га је понео, да заустави и каже оно што је потребно.

„То су два ‚угледна‘ човека, ха, ха, каква смејурија називати те две битанге угледнима, а ја сам промашен, лудак, мене ће новине сада ставити на стуб, чачкајући по мом животу, тражити... Добро је да већ одавно нико у мом животу не постоји. Они који су постојали, једноставно су нестали, ко зна где... Зашто? Зашто сам то учинио? Пре седам година, под теретом проблема, немајући куд, позајмио сам новац од ове битанге, такозваног инвеститора. Враћао сам, редовно сам враћао две године. Знам, то се Вас не тиче, али, то је био почетак. Кажем, враћао сам, али ни после две године нисам успео да станем на ноге и, како то бива, несрећа не иде сама, болест, породични проблеми, све се накупило и... Покушао сам да га замолим за мало времена, разумевања, позивајући се на време иза, када сам све, баш све у року враћао, прецизно, тачно, али...

Оно једино што сам имао, наслеђену кућу и плац, е - то му је запало за око, решио је да узме и... узео је силом, уз помоћ ове друге битанге, ‚уваженог‘ судије. Преварама, уценама, батинама, узео је, а ја сам остао на улици, само са својим голим животом. Ћутао сам, скривао се, чекао и дочекао ноћ, када... Ноћ када су се

две битанге на једном месту припите нашле, кикотале, лапрдале, хвалиле се...

Наравно, лукавством сам их преварио, везао, довезао у стари магацин и... Сада оно што је Вама најважније. Везао сам их за столице, ставио траку преко уста, они су гледали један у другог, а ја између. Они везани, а ја слободан, они немоћни, а ја господар њихових усраних живота. Паралелно, час једног, час другог погледам, и онда, не желећи да губим време, време које ми је било драгоцено, почео сам. По пуцањ обојици у колена, јауци, ја још гласније музику, као да сам на концерту, плешем, певушим, а они јаучу. Цвиле, све би ми дали да могу да ми кажу, али те гласове не желим да слушам... Секао сам им уши, бургијом пробијао бутине, али лагано, да крв цури, лагано, желео сам да умиру споро... Потпуно сам им унаказио лица, исекао тела, а онда... Не, не, метак је скуп, полио сам их бензином, запалио. Ако препознате било шта, све се налази у... Ништа више. Ово је крај исказа.“

Дуго је инспектор гледао непомичан. Мирис из димњака допирао је са улица у собу у полицијској станици. Овога пута смрад је био неподношљив...

ИСПОВЕСТ КУКАВИЧКЕ ПРАЗНИНЕ

Какве ступидарије. Не могу, или се плашим да те ословим именом. Плашим се да шапућем, а хиљаде пута, у срећи или агонији сам те дозивао, радостан што сам силно у тебе заљубљен, или као уплашени дечак који у мраку дозива најдраже име, који затвара очи од страха, сања светлост, прижељкује загрљај крила.

Ја сам зао човек, баш подлац. Нисам ни храбар као разбојник да те отмам, већ кукавички цвилим, мољакам, подилазим, лажем, ласкам, да, све то сам радио. Радио? Да, некада, некада, када сам сладострасно уживао у освети, маскиран испод стотине пресвучених ликова, тргајући са лица ону маску, оно зло лице које је завршило улогу и никада је, никада, више неће играти.

Увек сам био споредан, не зато што нисам могао бити главни лик, једноставно, зато што сам желео да уживам у пропасти других, лажно им пружајући саосећање у поразу. Гад, овејани гад, искаљен у стотинама паклених пламенова, са мноштвом ожиљака, са искривљеном вилицом, исцурелим оком, прегаженом ногом, са... Да, ти то никада ниси могла видети, јер сам се увек у тами скривао иза прозрчане завесе, кријући себе, а узимајући твоје невинне погледе, који су лутали у...

Био сам... Већ ко зна који пут, пакујем се, слажем оно мало ствари које нисам ни распаковао, и тако понављам радње, изнова, изнова и... Желим да побегнем, први пут ме је стид, осећам се посрамљен, јер, тако гадно лажем, невини осмех... Па, ја и не знам ко си? Можеш бити било која, можеш имати било које име, али сва та позната имена недостојна су твоје лепоте, ниједно није рам за твоје лице.

Вратио сам се, поново сам сео у столицу, узео перо, папир, опет сам на тренутак осетио да у мени постоји бар делић људског. Овога пута нећу устати, седећу сатима, али морам написати тих бар неколико реченица, морам се предати, јер, бекства више нема. Стар сам, уморан, више немам скровишта од сопствених лажи где бих се сакрио, чак ни јазбине дивљих звери нису оно последње скровиште где се осећам својим...

.....

Низови тачкица, можда је то требало да буду слова, можда исписано име, порука, ко зна шта су означавали. Само је постојало безброј тачкица, непрегледан низ који је стајао на столу... Име? Наслов? Порука?

ИЗА ТРАГА ЗВЕЗДЕ ПАДАЛИЦЕ

Дугим корацима, Игор М. је обилазио сав свет познат његовим очима. Већ дуго се кретао Месечевом стазом, обилазећи изнова познати свет. Није био зачуђен и збуњен свим рушевинама које су се низале. Више су га плашила нова чудовишта која су ницала на успоменама. Само је тихо, погнуте главе пролазио, крајичком ока пратећи бледи сјај Месеца.

Сетио се да ноћима није спавао, сетио се, јер ниједан сан није био у његовим очима. Није осећао ни умор, само је дугим корацима настављао даље и даље. До првог камена који ће ставити под главу, да меко и плашљиво спава, не од страха од дивљих животиња које су препознавале његов мирис, био је то исконски страх да никада неће стићи. У сновима које је сањао она се увек губила, а он би остајао тужан и са мало наде да ће икада дохватити звезду падалицу.

Чудна ноћ се спуштала над црним језером. Препознавао је тај сјај таме који се осликавао на небу. Ту, још тако мало, и биће ту, на обали где његови снови увек су будни, а ледена вода спира умор у јутарњем купању. Чинило му се да се магла спушта. Можда тамни облаци покривају познати свет. Баш чудно да у летњој ноћи плешу магла и црни облаци.

Лако је заспао. Вук са каменог брда завијањем је отпевао успаванку, сове су хуком отерале шишмише, простирка је била топла, и сан га савлада. Сањао је, дуго и мирно је сањао у краткој ноћи, која је била као вечност, али га пробуди нека музика у сусрету ноћи и глуве ноћи. Хитро и брзо, навикнут да као звер буди се, угледао је њу. Звезда није бежала, чинило се да му лети

у сусрет, плеше по небеском своду, над језером, као цвет расцветала се звезда, не, то није звезда то је... ОНА...

У обиласку изнова света који је живео у његовим очима, будила се са осмехом ОНА.

„Уплашен си. Ниси веровао да ћеш икада... Само си сањао, надао се, умирао, рађао се, све је нестало, зар не? Снага, младост, нада, изнова и изнова кружио си... Ко зна колико пута, падао си, дизао се. Зар не? Сада си уплашени дечак, а... нећеш ништа да кажеш.“

Игор је ћутао, заборавио је да изговара речи, оне су усахнуле на путовањима кроз свет... Било му је пријатно, можда му је срце брже куцало, можда је осећао радост, али он је све заборавио у путовањима кроз свет... Људски језик му није био познат, није се сећао како је изгледало обличје последњег човека кога сусрео, ништа у уму није постојало, осим...

„Ја сам...“ - таман када је заустила да му каже, он стави своју руку на њена уста, али нежно, нимало грубо. Желео је само да заустави реченице о времену, за њега оно није постојало, само, само очима растуженим показивао је да...

ОНА ЈЕ БИЛА.....

Низови тачкица, можда је то требало да буду слова, можда исписано име, порука, ко зна шта су означавали. Само је постојало безброј тачкица, непрегледан низ који је стајао на столу... Име? Наслов? Порука?

ИЗМЕЂУ ПОСЛЕДЊЕГ И ПРВОГ ТРЕНУТКА...

Вероватно, скоро сигурно, већини би се учинио погрешним редослед догађаја. Не, баш ово је прави „поредак“ у збрканим мислима Виктора К. Он је увек у збрци, још од првих корака, школских дана, преко младости, до овог тренутка. Никада није толико желео као сада да украде још неки тренутак, да се обрадује сунцу, све је сада желео, сада, када је време било свесем његов савезник.

Чинило му се да песак из сата нестаје, а он броји, одбројава време до... Сада му није била тешка стрма литица, којој је одузимао простор тако хитро, као звер која скакуће, а не мучно се пење ка врху. Ни зној, ни недостатак снаге, ништа му није било препрека, није се заустављао, само је грабио и грабио.

Кроз одсјај сунца пробијао се његов поглед пун снаге и вере. Све сигурнији је бивао да ускоро, на врху који се назирао, исписаће речи, а оне - одјекиваће низ долине, низ токове река, продрмаће успаване зграде, будиће заспале а ..... ће то осећати. Сигурно зна да ће јој срце убрзано играти, у погледу који буде сакрила биће тренутак између последњег и првог, сигурно...

* * *

Заспало цвеће није се повијало под тегобом, било је свеже у његовој левој руци, док је снагом деснице склањао стене, још корак-два, и успеће...

Тај стих и букет цвећа, та сила љубави, све ове узалудне године које је извртао, они су били све што...

* * *

Много година касније, неки млади планинари изненађено су гледали чврст стег који се није таласао на ветру. На њима непознатом језику стајале су речи, није им било јасно, само се чула музика, пријатна и оштра, али нежна, без патетике, одзвањала је нечујно. Стег се благо заталаса. У даљини сливале су се неке чудне природне појаве, низ речни ток као змије су журиле...

ИЗНУЋИВАЊЕ

У слабо осветљеној учионици, претвореној из револуционарног кружока у предсуђе некаквог суда, за више наслоњених столова у низу седела је група оних који су били важнији, оних који су одлучивали, а око њих тискали су се голобради младићи, незреле девојке, сви помало промашени, неостварени, али вреле крви и убилачких мисли, прљавих страсти и дивљих нагона. Узаврело комешање, али не довољно гласно, где само варница у правом тренутку може запалити ватру, варница коју ју је неко кога чекају требало...

Сам, прокужен, прекривен полутамом дна просторије, где се светлост тешко пробијала, седео је Лука Т, студент познат по оштром уму, бритким речима, изражених, и понекад пребрзо изречених осећања. Био је сасвим миран, ишчекујући да започне лакрдија, као да се у себи борио да обузда свој гнев, као да је водио претешку борбу са оним другим „ја“ које би, без длаке на језику, ватром пржило немилосрдно лаж. Ћутао је, попут Сократа који чека отров лажи, или попут некога кога инквизиција без суда шаље на ломачу. Није мимиком одговарао на добацивања, искежене погледе полудивљих лица. Сам у гомили, чувао је речи за онај тренутак.

И наста тајац када у лакрдијашку судницу ступи он. Одједном сви занемеше, само је Лукин подругљив или, можда, презрив осмех одјекивао, говорећи да се не боји, да се не боји предратног кокошара и нерадника, галамџије и кавгаџије Талета Бивола. Јер, он је знао ко је он, нико и ништа у сваком погледу. То што га сада чини моћним је униформа победничке војске и лудост у рату, коју су називали храброшћу. Можда не лудост, већ

суровост. А и тај мит, када би имао сведоке, можда би био распршена лаж.

„Ти си, друже Лука, одређен да нешто урадиш?“ - обрати му се заповеднички. „Али, ти упорно избегаваш да радиш оно што Партија од тебе тражи. Понавља се већ ко зна који пут твоје недостојно понашање, али ми ти дајемо последњу шансу, или...“

Без дозволе да се обрати, Лука са изразом задовољства, баш као да је чекао овај тренутак, тако смирено се усправи, одлучан да само кратко, без околишања, каже свој наум, устане и заувек оде.

„Ви тражите да ту девојку оптужим да је била окупаторска курва, јер је за време рата била у вези са официром? САМО СЕ ЗАПИТАЈТЕ ДА ЛИ ГА ЈЕ МОЖДА ОНА ВОЛЕЛА?“

ЈУТРО НАЛИК НОЋИ

Добро је знао да данас није никакав судбоносан дан. Тај вероватно негативан одговор није крај. Само, као да се у његове груди излила вода безнађа, рушећи све. Чинило му се да не може да дише, као да губи дах и панично се осећа. Чинило се, ма колико себе храбрио да ништа није трагично, да као дављеник гуши се.

...баш како је наслућивао, догодило се да га није ни удостојио разговора, скоро да га је најурио из канцеларије, оном простачком „пристојношћу“. У себи је беснео, осећајући огромну грижу, зато што ко зна који пут не слуша свој глас, већ тражећи оправдање кроз лажне изговоре, чинећи неке друге уступак... доживљава да га још један, како их је називао - „мајмун“ - мајмунише, да му демонстрира сирову моћ.

То су она јутра, она рана рађања дана која наговесте да ће ноћ бити пуна скупљених горчина, пораза. Знао је он то добро, али није слушао себе. У таквим данима најбоље је закључати се у сопствени кавез и не излазити. Али, али - нешто демонско увек нас нагони да учинимо погрешне кораке, ни то није проблем. Проблем настаје када се изгуби јасна граница и када се дође на корак до...

Нервозно је окретао скоро испијену чашу, без јасне мисли – куда. На ту једну надовезаће се још много пута по једна нова чаша, а онда, да, онда, знајући себе, ко зна куда ће бес нагомилан у само једном јутру отићи.

Мада је живео сам, отезао је кораке, баш као да у овој игри жели да одложи крај, да одложи пораз данашњег дана, јер напросто нема снаге да гледајући себе са друге стране стола изговара објашњења и да се правда. Јер, онај други он можда ће га попут чопора

вукова напасти, тражити разлог да га растргне. У таквим моментима, наравно, постоје милиони објашњења која су ирационална, али, он ће увек пронаћи, извући из шешира објашњење, и поткрепљивати сопствене теорије.

...

У вратима је стајало писмо, вероватно поштоноша није имао куда са њим, јер сандуче није ни постојало. Можда нешто битно, можда од ње, да, од ње, од најважније и најдраже особе, а на њу је заборавио, није се сетио ње, док се вукао назад кући, изнервиран и бесан. Она, то је њено писмо, бар нешто лепо, помисли, бар неки зрак сунца, ОНААА... На лицу се разлеже нежан пријатан осмех.

„Десет је сати“. Пијаног погледа, тешког покрета, констатовао је време, тачно време. Онако патетично осмотри по соби, мислећи да можда некога има, али, од терета испијеног, глава му изгуби контролу, поче падати, скоро се залепи за сто, онако јадно, најјаднији када се дешавају делиријумска пијанства...

....

Скоро је поноћ, већ истрежњен, бар делимично, седео је на клупи. Несносни бол помешаних пића још више је појачавао његову нервозу... Седео је и чекао, чекао, чекао. Можда је око два, такав осећај је имао, спремајући се да погледа, али хитро устаде, потпуно бистре главе, сигурног корака, убрзавао је кораке, све брже, брже...

Тело непознатог човека које је лежало на стомаку, било је непомично, око тела сливала се крв, правећи круг...

Силина беса није пружи­ла ни тра­чак на­де, ни нај­мању шан­су. Ле­жа­ло је та­ко, че­ка­јући ра­ђање јут­ра у сме­ни мра­ка и све­т­ло­сти.

Смр­ска­но, не­по­ми­чно, у­на­ка­же­но, за­т­во­ре­но
кру­гом кр­ви...

КАВЕЗ ЗА ФЕНИКСА

Осећао је да га нечија рука додирује додиром попут буђења, лагано, без силе, да не наруши сан. Лежао је на десној страни, отварајући лево око, приљубљено за јастук, са намером да му се све учини једва видљивим. Није желео да нестане сан, да се распрше светла, боје, да утихну звуци рајске музике.

Није одговарао, или није могао да одговори на тихе шапате који су допирали иза његових леђа, који су се ритмично понављали као музика буђења из сна, сигурна, не насилна и бучна.

Није ни покушавао да уложи напор да види ко то певајући шапуће између тонова, осликавао је црту по црту имагинарног лика, желећи да он га претвори у стварност.

„Извините, молим Вас, пробудите се... Спавате већ... Уплашили смо се да...“

Уплашили су се, или се она уплашила, помисли у себи. Глас јој не лаже, наставио је да ниже мисли. Глас не лаже, осећа се брига и нежност, али није желео да се пробуди. Наставио је попут јогунастог детета да затвара око, да се прави да не чује, као да жели да слуша глас који га моли, да ужива, не у њеној муци, већ у лепоти и раскоши...

„Молим Вас, морам Вам дати терапију, морам Вас пресвући.“

Најзад, после мољакања, одлучи да своје тело само окрене на другу страну, да погледа лик који га буди, а тада ће пресећи попут муње да ли ће - или не - отворити очи, пробудити се и...

Испред њега је стајала девојка од неких тридесетак година, у белом. Не обрати пажњу на њено лице, већ

белина униформе као да га разбуди, са тескобном мишљу - а где се налази? Ћутао је, ћутао је, док је она спретно, хитро скидала одећу са њега, повремено му осмехом стављајући на знање да ће убрзо све бити готово, да она је ту да га чува, брине о њему.

„Гд...е с...е на...“ - застаде, сувих уста, не долазећи до даха, не могавши да изговори питање до краја.

„Не брините, биће све у реду, све ће бити како треба, само неколико...“

„Где се налазим? Где је моја вереница?“ - са муком је успео да постави жељено питање, чак два, али млада болничарка (претпоставио је због униформе) вешто се направи да не чује шта јој говори и изгуби се низ ходник, носећи кесу са одећом.

...

Мора да је много времена прошло, никако није могао одредити колико, али, по мраку који се спуштао, могао је претпоставити да је касно по подне, или пред сумрак, можда...

Призор иза прозора није му могао дати одговор ни које је доба године, неко неодређено, јесен, рана зима, буђење пролећа, све и ништа.

Зачу некакав храпави глас, вероватно је припадао некој старијој жени, јер то што је допирало из суседне просторије није био глас који га је будио. Тачно, баш како је помислио, на вратима се појави нека висока жена која му се приближавала. Како је била све ближе, уочавао је црте, огрубелог, мршаваог лица, али ништа није проговарао. Сачекаће да седне и поновиће јој питање.

„Јутрос је била једна девојка, пресвукла ме је... Питао сам је где ми је вереница, није ми одговорила, само је нестала, да ли...“

„Девојка?“ - скоро да се заценила од смеха, као да чује нешто најсмешније. “Девојка, кажете? Никаква девојка не постоји, ја радим цео дан и ја сам Вас пресвукла, а сада ћу Вас нахранити, дати терапију и онда се можете одмарати.... Да, питали сте, никаква вереница не постоји. Ви сте овде већ дуго, не сећате се, још од пре... година. Ваш рођак плаћа све трошкове, пуно брине о Вама. Јавили смо му да сте се пробудили... Можда ће стићи у току следеће...”

...

КИШНА ПОЉА МАКА

Лелујала су се поља мака, ветар је наносио са планине громове, муње и лет вештице која је плашила бераче у пољу. Вриштала је, плашећи неколико заосталих берача, који су паничном трку јурили ка шуми, безглаво бежећи пред њеном ватром.

Кружила је у ниском лету над крваво преливеним цветовима, сваки пут бацајући ватрене кугле, које су палиле поквашено поље, ширећи пожар јачи од кише. Горело је непрегледно поље, ватра из канџи била је силнија од моћи кише коју је ветар бацао у борбу.

Све је трајало кратко, као тренутак. Уплашене очи вириле су из жбунова почетка шуме, у сени столетног дрвећа. Плашљиво, кукавички, проклињали су, без храбрости да потрче у сусрет немани, да у лице проспу кишу и балоне са зденца из таме букових стабала.

Када се неман насладила, уништавајући муком труд, као пијани, домороци се скупише се на средини поља, крај изгорелих цветова. Страх, бес, кључао је у свакоме од њих, али, ни речи, сем неразговорних урликања. Ништа сем плеса, митског призивања. Као у трансу кружили су, храбрећи себе, али - ништа.

Лелујала су се поља црвених макова, спржених у ватри цветова, који су сијали... Плес је трајао, плес страха и трансa, у игри кукавичлука и лажних призивања митова. Са планине светлела је кугла, за њом још једна, још.... Урлици хора, вештица, приближавали су се пољима изгорелог мака. Ни силно урликање трансa, плеса кукавица, ништа није помагало.

Виделе су се сенке, раштркане у нереду, које су бежале, из шуме... излазиле су... са ватреним куглама у

сусрет... пржећи бераче који су оставили поља крвљу
преливеног мака...

Јутро се будило. Мириси изгорелог поља, мирис
спржене земље био је окупан прелепим зрацима сунца,
будило се све...

КРУГ

Тешки дани, пуни влаге, ноћи без сна, дашка ветра, уз... бивали су неподношљиви. Највише што је желео из ноћи у ноћ било је да изађе из одеће сопствене коже, да ослободи крила, да лети, да нестане. Али, олово је притискало све јаче, заједно са пакленим температурама, умртвљавало је мртво тело до тачке да се само бес и немоћ могу сливати.

Тим ноћима, времену у самомучењу, једини смисао давала је једна звезда. С времена на време појављивала би се у левом углу рама живе слике, иза мреже прозора, свирала би неку музику, као да брише прашину тегобе дана, нестајала и враћала се. Увек је сијала у левом углу. У тим вечерима он је знао да долази по њега, јер, зашто само у оквиру његовог рама, из погледа његове собе, зашто...?

Ослободивши се, почела му је шапутати, најпре тако тихо, као да се плаши црних ветрова таме Месеца, али, страх је нестајао, јер, она је звезда. Али, није била обична звезда, она је била девојка, живела је у... остала би то, да није... Не, није смела рећи истину о прогонству, довољно је да ће од сада сваке ноћи, стајати у левом углу рама живе слике и...

Из ноћи у ноћ, чинило му се како је сваким новим сусретом све ближа, можда надокхват руке, али да је не може дотаћи или... Причала му је да се не плаши, да ће она сваке ноћи долазити. Он неће остати сам, биће увек ту уз њега и...

Са дужим ноћима, преливеним бојом јесени, чинило му се да је све блеђа стаза по небу. Не, није његов вид проблем, ма, сигуран је да је нема. Помислио је, да, обећање, али са... Обећање?

Стазу су прекривале магле, кроз њих су пловили
облаци. Сада, сигуран је, већ данима није видео у левом
углу живе слике, није, није видео... круг..

ЛАЖНИ РАЗЛОЗИ

Топли септембар није дозвољавао да се јесен назире. Последњи летњи месец личио је на почетак, а не на крај лета. И дани су се чинили дуги, баш као да се ишчекује најкраћа ноћ. Пријатно, окупано сунцем време, давало је живот, неку необичну снагу, људи су били весели, ма колико да су их бриге мучиле, давали су себи одушка кроз шетње, дружења.

„Усрана, лажна идила, гомила која се осмехује, лаже себе, тобож правдајући се како челичи вољу, не дајући да је све бриге сломе, срањееее!“ - љутито, бесно, озлојеђено је са прозора Дамјан посматрао микросвет лажног макросвета. “Све те лажне њушке опраће свој осмех, сести у фотеље и буљити хипнотисано у вести, чекајући да им се понове лажи од јуче, прекјуче, од пре пола године, баш као да и знају који је дан, као да знају да по ко зна који пут прегледају и упијају лажи. ГАДОВИ СУ ОНИ, НЕ ОН!”

У бесном негодовању и свађи са оним светом изван, прекину га звоно телефона, једном, двапут, трећи пут, неко упорно звони. „Мора да је она, знао сам...“ - озари му се лице. Тај позив чекао је тако дуго, знао је да га није заборавила и да ће му вечерас...

„Ирена!“ - напросто радосно викну, скоро сигуран, да ће са друге стране жице чути глас, али, какав шок, не да то није она, већ оно најгоре. У неколико десетина секунди само је скупио снагу да равно, бесно изговори „Маршшшш, и ви и он и сви ви, МАРШШШШШШ...“

Тог тренутка срушио се сваки сан, сва нада је олујно нестала из собе, све је горело, без пламена и... Ништа није проговарао, минути су пролазили. Цигарета за цигаретом незавршена горела је, а он, он је гледао у

једну тачку, белину која је одударала од зидова, белину, и један искривљени ексер, знак да је ту...

Било је рано јутро, још мрачно. Закључавао је врата. Сада је сигуран у избор. Одлази у омеђене зидове, умире да би се родио, и крај... Окренуо се. Иза леђа остао је звук звона телефона, неко упоран ишчекивао је да чује глас, али, он се није освртао, сигурно је неко грешком... то није за њега... он је изборио избор прелазећи праг...

ЛЕВИЈАТАН, ИЗМЕЂУ ЗАМКА И ЛАВИРИНТА

Уплашено, згрчено тело, скривено испод старог распаднутог кревета, послушничало је. Послушничало је трупкање мноштва корака, који су се у неправилном редоследу смењивали на све четири стране, бар је, испод завојем скривене главе, тако слутио. Ужурбано трупкање нервозних корака, налик маршу војске која силовито улази, уз звуке сирене, аларма, узбуне, док некога или нешто траже.

Последње чега се сећао, док се сударао са сенкама по оронулом ходнику, док су бежали безглаво, а да ни сами нису знали куда. Падао је, подизао се и, најзад, пропао је, осећајући да пропада кроз огромне цеви, а да није знао куда га води бекство које није ни желео, или није ни био спреман да учини.

Звуци корака утишали су се, најзад, нису се више ни чули. Освртао се, рукама додиривао предмете око себе, замишљајући их, јер није се сећао да је икада свет и видео. Сада се пружила неочекивана прилика да уграби делић, чега - слободе. Не, он није знао шта је слобода, то његов ум и тело нису познавали, као и ниједно друго осећање, сем звуке мумлања кроз завоје, када би вапио за гутљајем воде, кашиком хране која би утолила нешто. Нешто, можда се то звало глад или слично.

Није се сећао када су га довели, колико је година имао, ни како је изгледао, јер он није спознавао ништа. Негде у свом уму, нешто као пламен наде или побуне, поче га нагонити пријатним осећајима који су пловили кроз тело. Срце, ваљда се тако то зове, све брже и јаче куцало је, шаљући пријатне таласе са крвљу у мозак, ваљда то је неки орган који постоји, прекривен завојима, он се покреће, тера те да...

Најзад, скупљене снаге, сигурнијег корака, усправи се, ваљда се то стање тако звало, то стање када се осећаш као да имаш крила, да можеш полетети. Напила завоје на свом лицу, тражећи почетак, да мора скинути мрак, отворити прозор свога лица, светлу, сунцу које никада није допирало, или га се није сећао, можда...

Корачајући, завој се спуштао низ тело, почео је додиривати под, запетљавати његове још увек не потпуно сигурне ноге. Као траг, траг за улаз, или излаз из лавиринта... Одједном, кроз последњи слој завоја, назирала се блага светлост, која је допирала из неког ходника. Угледао је најзад неки ходник који је сањао много пута у немирним сновима, завезан за кревет ланцима, да никуда не оде. Мамила га је непознато, мамила га је светлост, тај једва назирјући сноп, од којег је покривао очи, да блесак не ослепи. Ходајући, пожелеле да може видети лице, ваљда се тако звао део сваког човека који је испред свега кроз живот ишао.

Почеше играти неке сенке, можда одблесци, учини му се као да неки прозирни предмет на зидовима играју се, правећи збрку, можда су то огледала? Или извитоперене обмане да збуне? Није знао, није се сећао да је икада некакав сличан плес гледао, или предмете који су издуживали, или смањивали неке приказе, можда тела или...

Залазио је све дубље. Најзад, више се завој, који је био траг, није видео, али то га не поколеба да настави даље, у нову, па нову, и ко зна коју просторију, све дубље, дубље...

На крају реши да застане, као да тражећи предак покушава да смисли шта, како, куда. Одједном, угледа неки бледи лик. Деловао је чудно, није застрашивао, али био је чудан. Учини му се како се лик игра, чак да се

помера, али - ко је то – помисли. Јер, ако се померао надесно - лик би чинио идентично, али на другу страну, или – обрнуто. Застаде. Тада застаде и он. Ћутали су и он и он. Нико се није померао, као да је онај други чекао да онај први учини и, ко зна колико би трајало надмудривање да он не угледа неку стару фотографију. Стајала је изнад главе оног другог, неки људи са капама, поређани у најбољем реду, озбиљних погледа. Имали су у рукама нешто, није препознавао шта. Нешто. Не, није се сећао.

Само му је поглед ишао једном линијом, и на најмање скретање увек би се враћао на мушкарца у првом реду који је стајао, један, два... на петом месту. Одједном се осети још више збуњено, откуда да трећи он стоји изнад, мора да је... Шала, случајност, ваљда се то тако изговара...

МРЉА

Трећи или четврти пут брисао је пешкиром лице, скидајући пену за бријање. Тог тренутка чинило се да је та бесмислена одлука - да ли се обријати или оставити неизбријано лице – најважнија. Као да је од те, сасвим неважне одлуке, било шта зависило.

Скоро да је и заборавио разлог зашто је тако дуго стајао пред огледалом, спремајући се. Ваљда је и могући одлазак на вечерашњи догађај био последњи чин у суманутој збрци. Није му се ишло, али га је неодољиво вукла, та његова жеља, боље рећи - сумануто надање, да можда у последњој жељи која му је давала наду да није, није све срушено.

У огледалу замагљеном од паре топле воде која је непрестано текла, осликавали су се обриси њему непознатог осенченог лица. У тим тренуцима враћао се успорени филм пребрзо згаженог живота. Преплитале су се слике важне, неважне, колаж, огромни колаж свих глупости. Зашто је потребна још једна - севала му је кроз мисли сумња. Зашто?

Знао је дубоко у себи да он нема шта да тражи. Зато, обрисаће лице, згужвати кошуљу, разбацати по поду панталоне и ципеле, искључиће светло, лећи, запалити цигарету и остати у соби. Зуриће у плафон, затим крајичком ока провирити кроз завесе, плесаће са сенкама, и авети ће се на крају ноћи, пред зору, играти са њим. Да, то је решење, добро познато и стално решење које бира.

Већ довољно поспан, близу сна, мерио је простор од дна до врха по ко зна који пут, неодлучан да коначно изговори меру. Али, то није било мерење ради мерења, нека његова сулуда игра бесмисла. То је био израз,

израз страха, уплашености, знао је да је то вредност разлике.

„Разлика, да то је разлика, зато нисам отишао. Мислим, потпуно исправно. Сигуран сам у то“ - гласно је храбрио себе, потврђујући јасно изговореним речима. Критеријум светла и тачка мрље, то је разлика.

НА КРАЈУ ПРВЕ ПОЛОВИНЕ ЛУТАЊА

У свитање обичног јутра, када се немирни снови сањалаца спремају на украдене тренутке сна, а они други буде полуснене очи са узглавља натопљеног немирима, сенка са једне удаљене тачке привиђала је, можда и видела поруку у боци, која је пловила са севера некуда доле, без тачног одредишта. Само је пловила од обале до обале облака. Можда већ тако дуго да боца искрзана од удараца није ни имала јасан циљ. Само је пловила да избледелу поруку, наквашену кишама, олујама, испрекиданим низовима неисписаних речи подари.

Етикета, са ликом... већ избледела и разливена, али са јасним отиском, била је ту, најзад упловивши у око. Неверица у оку, сумња у уму, да, баш он је изабран од мноштва да отвори нагрижени папир од соли суза, прочита непочитану поруку, и заувек је сакрије.

На крају прве половине лутања, она и он су иза себе оставили све, или скоро све, мноштво невоља, истргли су из сећања, сачувавши понеки осмех тешко извајан на лицима. Али, осмех ње био је његова нада, осмех његов који никада није имао био је њен сан, укрштен, испреплетан у чвор тешко размрсив.

И баш када је брод, боца, порука, допловио, она осети сумњу, иако је годинама чекала да порука стигне, баш тада, сумња је километрима далеко буктала. А он, не, није сумњао у њу. Сумњао је у себе, у чињеницу да њему баш никада такав дар не може и неће бити дар.

...

Пловила је порука, она која се враћала на далеки север. Брзо је пловила, ношена олујом из његовог срца, што пре да стигне, да сумња не поколеба, и страх да се

не распрши сан. Само је себи говорио да ће чекати и да никако неће бити нестрпљив као мноштво пута у лутању на крају прве половине. Сан, далеки сан севера, равнице, очи ветра у кишним ноћима, осмехнули су се...
Нада? Сан? Чежња?

На крају, или почетку лутања, у првој половини...

НА ПОСЛЕДЊЕМ СТЕПЕНИКУ

У подруму скривене куће где је налазио повремени мир, дружећи се са сопственим сенкама, ту, у подруму окованом решетком, који је скривен од сваког погледа. У подруму имена ..., исписивао је дневник. Све чешће се скривао у њему. Неки унутрашњи гласови говорили су му да брже и брже мора сустићи ветар олујних мисли, да би на крају трке, за корак испред, на сто поставио свој тестамент. То је била последња трка, за коју је чувао сву своју изгубљену снагу, изломљена сећања, потамнеле слике и бледило сопственог неосунчаног лица.

Чудно, осећао се пријатно у простору од којег је свако иоле здравог разума зазирао. Чак су и мисли биле брже, рука спретнија, могла је пратити сву силину која је извирала из његових очију. Није сумњао да то може бити опсена и лаж, као када умирући изненада поврати снагу, а затим уследи пад. Не, нису га плашиле измишљотине. Дубоко је веровао да је из мноштва пораза добио снагу и челичну вољу и, сигуран, седећи на последњем степенику, испред натопљеног земљаног пода, бележио је.

Све чега се није желео сећати истргнуо је руком, све мрље у оку које су мутиле разум обрисао је жицом која је буђ брисала, све туге које су пуштале јаук мачем је пресекао, да ништа не постоји што га саблажњава. Спреман, сигуран и уверен у циљ, само је бележио. Још мало, храбрио је себе, када би га језа од хладних ноћи, а не од страха, походила, све, све је по први пут текло као мирна река.

Учини му се, док се будио из сна, спавајући на последњем степенику, да чује мноштво гласова. Сваки

од тих гласова био је пријатан, подсећао је на неко драго створење, на тренутак, али, можда је то он? Одједном, у искривљеном погледу учини му се да утваре лебде над њим, а музика милих гласова претворила се у адске јауке, клетву, вапај...

„Никада ниси могао сачувати оно што волиш. Увек сам ти односио, као косач у жетви... Знаш добро, знаш добро да сам ти отео сву љубав... Али, не само то. Убедио сам те, понизио, сломио и успео да ти наметнем кривицу, ти си крив за сваку умрлу љубав в в в в в в в в...“

На последњем степенику, у подруму, у бари кишнице, на земљаном поду.

НАДМЕНОСТ ПАПИРНЕ ПРИНЦЕЗЕ

„... ух, баш тешко и мучно ми је писати, одговорити на низове твојих скривених порука којима ме прогониш и мамиш, потезима вештог луткара обликујеш и дрско, као размажена девојчица, бацаш ту презрену и брзо омражену играчку. Пре неколико ноћи, које су месецима трајале, позвала си ме да плешемо по звезданом небу, и спремио сам кочије да те пренесу, али, ниси их сачекала...“

Да, прва мисао ми је била, свакоме се догоди тренутак слабости, свако од нас устукне пред поривом гордости, једноставно одустане, јер, ко сме нарушавати слободну вољу, ко сме да највиши Божји дар мери земаљским пролазним очима?

Већ сам и заборавио тај тренутак. Пресечена мачем, воља је пала на колена, и одвукла се у сопствени кавез. Брисао сам крв, ушивао ране, зацељивао сваку невидљиву рану, надао се и молио да дође светлост тренутка када се заборави. Не, ниједног тренутка ја нисам видео папирну круну, ни сјај, можда с времена на време, попут болова пред временске непогоде, нешто попут копља натопљеног отровом за непријатеље успавало би ме, клекнуо бих, осетио се немоћан, али, корачао сам, не тако сигурно, али сам корачао“.

Нестао сам, једноставно сам испарио, као капи на ужареном бетону. Нека непозната сила носила ме је у броду, из луке у луку, до... блаженог незнања, непостојања, ваљда је то и циљ, када сопственим умом ниси снажан да пресечеш окове, нестаћеш. Срећан? Не - и да, парадоксалан одговор, или врхунска глупост. Да, јер ничега се не сећам, не, понекад осетим да у мени неко живи, можда мој изгубљени ја, или...“

Мирним покретима исцртавао је нека слова неког непознатог језика, смирено, правилних потезима. Као да знацима можда умрлог језика исписује степеник по степеник, корача ка високом небу, замагљеном тамном бојом или наталоженом прљавштином папира... Чинило се да слова показују ковчег, брод, високо сунце и дан и...

НЕЧУЈНА СМРТ ЗАБЛУДА И ЛАЖИ

На крају кишног пролећа, у сасвим обичном дану, она је са киселим осмехом у срце затворила најнежније речи. По ожилјцима изневерених осећања пливале су нежности, мед његових натопљених усана зацељивао је ране. Наизглед смешне и пијане усне љубиле су ране и зацељивале сва понижења, скупљана у низовима година.

И њене лажи нису могле одолети бујици... Нису то ни биле лажи, више извитоперени погледи, страхови, нагомилани до панике. Још јуче, сама синоћ са сновима, у машти, а овога јутра са пријатном муком на уснама... Са благом нелагодом да изговори неколико реченица, спремна у силној жељи да обоји у мрак све иза.

Знала је да овај тренутак постоји сада, и ако у страху побегне или прећути, никада више, баш никада...

Благо, топло предвече, без јулских врелина, бекство, две сенке у сумраку, попут деце. Безбрижни, далеко од оловних облака дима, само су ћутке маштали. Са ногама у води која је мирно пловила ка ушћу, сасвим довољно, највише за украдену срећу, за свет где они постоје, нико и ништа више. Цео свет се налазио у њиховим погледима, срцима, и сасвим довољно неба да плове.

Јесен је почињала, а како другачије, него са кишом. Није узмицала да препусти још неки украдени дан сунцу, да обоји суморна лица последњом светлошћу. Одједном, била је мучна и тешка, наталожена грехом и суровшћу, само је изобличено лице стварности огољено приказивала. Низали су се празни, или ретко испуњени дани, чак ни са искрицама. Једноставно, све је било без страсти и живота, живо - а мртво. Низали су се и

смењивали пресликани дани. Тек с времена на време понека искрица могла је осветлети слику прашином прекривених фотографија. Чинило се да је и он преморен. Безвољно, пролаз поред зида, не осврће се, не брише наталожену тугу. Она – нестајала је, повремено би се појавила, корачала је из ходника у ходник, иза скривених зидова, нечујно, да ни кораци нису се могли чути.

Отапали су се снегови, зубато сунце пробијало се стидљиво кроз смрзнуту земљу, кроз залеђене душе и лица. Ниједно лице, па тако ни његово, није имало осмех. Можда – али само у ретким блесцима, можда је сећање давало неку нестварну наду да... Али, не, то је била варка, да, варка.

Последњи дани пролећа. Овога пута било је пријатно и топло, али ни цветови нису мирисали. Личило је све на кавез, а у проклетој авлији без зидова цвеће има само облик, не и мирис. Цвеће има само привид, баш као и овај сумрак, као и претходни дан, као вероватно и сутрашњи.

У кавезу се само украде трачак светла, удахне мирис и све нестане, када оловни облаци прекрију га. Није назирао сенку, није осећао мирис, а није ни очекивао, док је седео на клупи, да ће се...

Ух, какав дан за умирање... Смрзло јутро, санте леда по реци, птице које узнемирено лете, он или сенка, у тескоби сопственог тела, под теретом оловног јутра. Само десетак, двадесет корака, да, само толико до...

НЕИЗРЕЧЕНО

Виктор Р. био је сасвим обично необичан човек. Увек у проблемима, из којих се извлачио милошћу Божјом, а никада их није изазивао, бар видљиво, неким поступцима, и обичним људима као што је он могло је то бити разумљиво. Некада би могао дуго и мудро причати, да га саговорник са пажњом слуша, док би други пут би испадао лаковерна, незрела будала. Ипак, све то је имало смисао, иако је парадоксално и тривијално. Имало је смисао у кругу који је, невидљив, обележавао њега и сваки његов покрет.

Нико се не сећа, а и памћење је у већини случајева кратко, да једва досеже до сећања на претходни крај седмице, да, нико се не сећа када је он започео своје чудно путовање. Испрва нико није ни примећивао да он увек са собом носи један завежљај. Ништа чудно, али све чудније је постајало, када би, све ређе у друштву, пригрлио завежљај попут детета, не дозвољавајући да ико дотакне драгоценост скривену под његовим шакама. Најпре кроз шалу, мало касније и кроз знатижељу баш радозналих, и дошло се до тренутка када је напослетку потпуно сам остао. Више није било бриге, сада је сигуран, до тренутка напуштања света - нико неће видети.

Пролазили су дани, године, смењивало се време, изглед града, улице, чак и он, али завежљај који је увек носио са собом остао је као и првог запамћеног тренутка, у истој торбици, мало више избледеле боје од сунца или кише. Више се нико није ни обазирао када би га сусрео на улици. Људи које су појеле године постали су потпуно тупи, изобличених лица, не марећи за било

кога. Само је његов загонетни осмех остао и преживео све буре.

Једног сасвим случајног дана, за који није ни знао који је дан, учинило му се да ослушкује музику. Никако није могао одредити правац из којег је долазила музика, час тиша и тужна, час јачих тонова, са сменама неке борбе у њој, или емоција нежности, али није препознавао мелодију. Можда све то није ни битно, некеме од оних који..., али њега је све више и више гушила радозналост, да, баш тог тренутка до пола испијеног чаја сазна одакле допире...

Ко зна колико би лутао, изоштреног чула у потрази, да му се поглед није сусрео са два топла ока, упадљива ока, која су скривала лице. Погледом, осмехом прострелише завежљај, и збиља, из њега, како је приближавао ухо, све више и више увлачио се звук. Испрва непознат, али постаде препознатљив. Препознавајући звук, сећао се да му је познат, и да га подсећа на нешто пријатно, али, ни са највећим напором није успео да се сети. Његову мучну игру сећања наједном пресече тишина, одједном више ништа није допирало из завежљаја, и прекид, коначни крај.

„Неизречено...“ - учини му се да зачу реч и глас, али око њега никога није било, ни пара очију чак. Сам, потпуно сам...

„Не знам шта се догодило, само сам ушао да господина питам да ли жели још...“ - уплашено је објашњавао конобар, али добронамерни поглед непознатог човека умирио је преплашеног човека.

Док је прегледао торбицу, пронашао је личну карту. Да, сада зна да је то Виктор Р, стар ... година... са станом у ...

Тако мало, као да није ни постојао, помислио је непознати, можда инспектор послат да закључи случај... Али нешто, нешто му привуче пажњу. Иза истрганог омота стајала је једна стара пожутела фотографија, чудна, на њој су се само виделе очи, топле, ништа више, скривено лице од ... Тик уз њу, папир пожутели, са обликом исцртаним неком невештом руком. Потпуно непрепознатљив облик који је могао бити ко зна шта. Успомена, отисак, порука - помисли он - ко зна шта је било у души и срцу овога старца, нека успомена...

Таман када је уредно вратио све, из неког пијетета правилно полагао старчеве драгоцености, одједном као да се нешто зачу, баш као да је несвесним додиром покренуо, и из старог минијатурног касетофона почеше звуци шуштања. Ни после десет минута ништа, баш ништа разумљиво није допирало.

„Старче, када бих могао да те разумем. Као да си намерно бирао датум, место, време, као да си чекао и знао да ћу ја доћи. Дисање, неко дисање, само чујем дисање, али није уобичајено. Можда, можда тај или та жели, али не може да...”

НЕШТО ШТО НИКАДА НИЈЕ ПОСТОЈАЛО

„...КРАЈ...“ - коначно је завршио своје животно дело, тако је веровао, а када се верује у то, онда је то засигурно истина, макар - његова истина. Смирено, запалио је цигарету, дубоко уздахнуо, са олакшањем, без посебне радости, али са осећањем да је велики терет таложен у души коначно испарио из њега, из сваког дела тела, напустио га и оставио га коначно у миру.

Притисну дугме на рачунару, дајући задатак да у дупликату одштампа 365 страница, јер он неће да остави свој тестаментарни рукопис на некаквим дискетама, већ на папиру, онако како треба и како се мора. Док је машина радила, он не устајући са столице покупи свеске које су биле раскупусане, ижврљане његовим нечитким рукописом, баци их у огромну црну кесу која је служила за смеће, завеза кесу и одложи је крај столице, спремну да све, баш све трагове, изручи у неки, било који улични контејнер када буде кренуо у шетњу.

Још је штампач поигравао под избацивањем речи, реченица, делова, а он погледа и узне карту, карту за превоз, авионска линија. Сутра у 18 часова, погледа је и осмехну се парадоксу, да, први пут ће летети авионом, од којег је имао исконски страх. Ваљда тај лет и треба да симболише најбржи одлазак у само једном правцу тамо негде...

Док је палио цигарету, скривајући пламен од ветра који није био толико јак, али је непријатно подсећао на јесен, погледа добро пети контејнер од почетка улице, са десне стране, да запамти, да никада не заборави детаљ када је велику црну кесу одложио ту. Сада даље у

шетњу, још мало и на починак, и већ ће доћи јутро, ако не буде баш спавао, још једном ће...

Било је близу подне. Помало нервозан, не толико од лета, једноставно не може се бити смирен када се... иако је стотину пута замислио овај тренутак и чврсто себи обећао да ће бити миран, опуштен, напосто није могао. Јуче није било шта завршено, јуче је велики тренутак, јер је завршено нешто што никада није постојало. Све то стало је између две силуете, на почетку и на крају, он је све време био између, у нечему што никада није ни постојало, баш као ни...

У први мах, пожелео је да напише неколико куртоазних речи, али, не, не може да сакрије гнев, за који је мислио да га од јуче нема, гнев изливен у видљиву чашу коју је одувек видео. Покуша да смисли неколико речи и за... али, шта, просути патетику за неким и нечим што постоји само у његовој мисли, излити слатко вино ласкања у чашу коју никада није видео, а жудео је да окуси укус ничега. Најзад, преломивши у себи, само исписа адресе и имена на оба коверта, трудећи се да на одласку макар једном читко остави траг.

Таксиста се већ приближавао аеродрому. Он се још само једном осврну, да запамти где, ту, иза магле која је прекривала град, ту, на почетку, убацио је два коверта, да остане запамћено, иако он ниједан детаљ не заборавља.

„Позивају се путници... лет за ...“ - разливао се пријатан женски глас који је обавештавао путнике да крену ка излазу. Неколико тренутака касније, назирало се неко тело које се приближава авиону. Осврнуо се, могло се видети, погледао је, ту иза њега, на писти, стајао је капут, можда се окренуо да запамти где...

НЕВИНЕ ОЧИ ЗЛА

Једна сасвим обична шетња по благом облачном дану. Једна обична недеља по подне, време које треба утрошити. Већ много пута шетао је својом омиљеном трасом. Звао ју је стазом празнине. Иако живи већ скоро две године у граду, увек је имао нешто ново да види. Увек би му се открио неки нови детаљ. Град му је био привлачан, опуштен, и зближили су се од првог сусрета.

Обилазио је често малене, неугледне уличице, галерије и кафеу у које су тек ретки свраћали, волео је баш таква места. Скривена, помало мистична, тамо где нико никоме не смета да сањари. Спремала се киша. Да избегне прве капи склони се у неки бар, тек тако насумице изабран, без посебног разлога...

Пијуцкао је кафу, прелиставао неке већ старе новине, повремено гледајући кроз прозор да ли ће киша проћи или не. Баш уобичајено, ништа занимљиво, али у прелазу, док је ловио погледом детаље, учини му се да... Помисли - да ли је могуће да први пут седи овде, и да му је промакао детаљ. Ту, изнад његовог стола, стајала је слика, портрет неке прелепе жене, изражено продорног погледа.

Није то била копија, не, ово је био неки баш квалитетан рад, који је, помисли, ко зна како доспео у овај замрачени простор, као да је склоњен са намером. Или је уметник у оскудици, беди, био приморан да је прода.

Одједном му проради машта и најразличитије идеје - зашто, како, ко, и... Приближи се слици, трудећи се да уочи још неки детаљ, али, размазано име скривало је аутора. Ни наслов није стајао, ништа, само слика,

складних боја, прелепо лице, све, баш све, сем погледа који је одударео.

Прошло је неколико дана. Морао је да се врати, јер нешто, нешто јако му није дозвољавало да не сазна истину. Нешто моћно привлачило га је да размени поруку, да остави папирић испод слике, да се понада да ће му она можда одговорити, јер, можда то није портрет из прошлости.

Не желећи да буде упадљив, онако лаконски распитао се код конобара о аутору. Није добио одговор, јер одговор ни он, ни власник, ни претходни власник нису знали. Једноставно, слика је већ дуго стајала. Само му конобар успут додаде урбану легенду да слика носи неко проклетство, да је нико не жели, јер свако ко ју је купио враћао би убрзо. А ту, баш на том зиду је њено место.

Учини му се помало смешним преношење легенди, али, уједно, био је сигуран, ма шта ко причао, то је ово место и она баш ту мора стајати, јер, тако мора. Одлучио је да остави невидљиву поруку, да неко случајно не помисли да он није у реду са собом, да избегне чудне погледе, подсмехе. Он ће је тајно посећивати и остављати поруке.

Чудни снови почеше да га прогоне. Једне ноћи сањао је жену у пламену. Није видео лице, само пламене језике који гутају све око ње, а она нестаје, попут леда који се истопи. После неколико ноћи, изнова се појави она, жена, која... Не, није то била она нека друга, стајала је погнуте главе под светлошћу месечине, а око ње порушени зидови. Као неке рушевине средњовековног града и... опет попут магле нестала је...

Овај поновљени, а другачији сан, већ пробуди машту. Помисли да, иако не види лице, то мора да је

она, али ништа му не говори. Или му јасно каже је то што види - порука.

Био је скроз, потпуно убеђен да је то она, да је ово стварност и да она није из прошлости, већ да је ту... Ређе је одлазио у бар, чинило му се да су симболи очити - ватра, рушевине, њено нестајање и да је паметно сакрити се.

Најзад, после неколико седмица заобилажења, избегавања, одлучи да оде, да седне за свој сто и да овога пута... Ништа посебно, обичан радни дан, тек понеки залутали посетилац, она на свом месту, и његов поспани поглед у правцу ње.

Одједном учини му се да се очи померају, да играју као усијане жеравице, одједном почеше да колутају, а њен поглед, пун суровости, поче стрељати.

„Одлази... Одлази заувек, да те никада више нисам видела овде. Будало, велика будало, зар ти нису били довољни снови где сам ти долазила. Одлазиииии, проклет да си, ти, ти, ти си дошао да тражиш лепоту. Где је видиш, где? Одлазиииииииии...“

После много година, у проласку кроз град, пожелео је старац да попије кафу у улицији које се није сећао. Као у магли, тражио је, али, гле чуда, свуда су били неки небодери, тржни центри. Видевши га, један млађи радник који је ту радио, слутећи његов збуњени поглед, рече му да је зграда изгорела у пожару пре десет година и да...

.....

Никако није могао да започне реченицу. Само је желео написати писмо састављено од неколико реченица али, не, никако. Ко зна који је папир по реду завршио у корпи за отпатке, папир са започетом речју, исписаних неколико слова и крај.

Размишљао је како је могуће све то што плеше око њега. Да ли је то нечија шала, игра, игрица, шта већ. Али, дуго, много дуго, то се може избројати хиљадама излазака и залазака сунца, он није осетио тај пријатни... Убеђен пре много времена, одлучио је да из срца истргне, покида све нити, чврсто убеђен да је крај, и да никада више неће поклекнути пред налетом...

Узнемирен је, самом себи признаје, ту, у празној соби без сведока да је узнемирен и да... Зар неколико ситних, невидљивих догађаја може да пробуди вулкан, помислио је, зар низ лажног мира који је вешто чувао могу тек тако да избришу ветрови мириса?

Наравно, већ дубоко је пловио мрак, истински показатељ пролазности времена, а тако и дана који је започео са... Жмурећи, осећао је неке ситне капи које су се сливале низ лице. Не, нису то сузе, никако, можда ледени зној неспокоја, можда грозница вреле ноћи. Чинило му се да низ његово лице у тами клизи нека мека, нежна кожа, да га...

Не, није, чини му се, или, можда, он кроз таму не види баш најбоље. Сањао је, учинило му се да на длановима дрхтећи носи неку минијатурну сенку, подизао ју је кроз сан муком, подизао све више, да високо стоји, да може да је... Сањао је, сањао је да нечија коса као памук клизи по њему, сањао је да...

Многе снове је сањао те ноћи. Ниједна авет,
утвара... Миран, равномерни низ осећања пријатности
носио је њега као чаробни ћилим, да плови...

Тамо негде, баш далеко, негде на крају хоризонта
света који познајемо, у неком непознатом простору,
лебдео је, као у сну, раширених крила...

ЊЕГА, НИКО, НИЈЕ...

Виктор је, промрзао, скакутао у месту, покушавајући да се загреје. У мислима које су се низале размишљао је о поукама Оца Андреја. Да, пре само пола сата напустио је манастир после исповести, а магла, густа магла планине, прекривала је део по део горе, која се већ тешко кроз спуштену ноћ могла видети.

Велике одлуке, велике препреке, мислио је Виктор, пред њим су. Без оклевања мора, али баш мора, да у данима који следе ...

Трзну га из размишљања сирена аутобуса, који се попут змијског тела пробијао кроз котлину, као пијани аутобус који успут скупља залутале путнике. Чак несигурно пође првим кораком, дајући себи време да можда и одустане, али тај делић секунде, тренутак у којем чинимо грешке или добре ствари уведе га у...

Испод ока, неприметно, осмотри путнике у расклиматаном аутобусу који се ко зна откуда кретао. Њих неколико у полутами, лица која су била уобичајена, али, у срцу осети неку нелагоду. Испред њега стајао је, попут чувара, крупан, глават човек, снажне грађе. Био је кондуктер, али Виктору се учини, када мало боље погледа лице, као чувар пакла, а не добродушни кондуктер.

„Шта је пријатељу, уплашио си се, мислиш...“ - али ту глупу започету реченицу Виктор прекину продорним погледом, пружајући новац и прође смирено даље, заузимајући место у дну аутобуса.

Виктор није био ни храбар. Није био ни плашљив, трудио се да само буде смирен, а у души оклоп од страха чинила је помисао на Оца Андреја, који га је пратећи га,

једног тренутка чврсто стегао, говорећи му благим, али озбиљним погледом... да...

И, баш као што помисли, почеше се догађати наизглед обичне ствари. Главати је галамио, глупим шалама покушавао да некога од путника уведе у тупаву причу, све са испијањем неке ракије чији се мирис јефтиноће осећао до дна аутобуса. Аутобус је вијугао по леденој покорици растуреног пута, неколико пута као да се возач са намером поиграва, застрашује малобројне путнике, или је и он припит, али, ко мари? Да су околности другачије таквима се ни вреће не препуштају, а камоли људи.

Чинило се као да време никако да прође. Виктору је пут који је требало да траје петнестак минута лично као вишечасовно путовање у беспуће.

Сплет околности деловао је као јефтино режирани хорор, са тачкама заплета луде и мање луде вожње, али и ово путовање се завршило. Трудећи се да само изађе што пре, као да се бори са временом или сулудом идејом да ће му се пред носем затворити врата овог кавеза, само покуша да осмотри и запамти лице возача...

На своје запрепашћење, угледа цело тело, без главе, са маглom на врату. Не верујући да види то што нико није видео, погледа још продорније, ништа, а онда, црвени пламени језици почеше да бљују малу ватру, тек видљиву... Искривљени осмех, као кез побеснеле звери, или...

Њега, нико, није...

ЊЕНА ЈУТРА

Њена јутра почињала су бесом, помешана презиром, а уз прву кафу постајала су самодеструктивно гађење. Скоро увек мимиком одвратности према свему започињала је дан.

О себи је мислила да је ..., да је краљица, неодржива, најпаветнија, и увек закључак - како да та гомила одвратних њушки не препознаје сјај? Није имала ништа сем своје наметнуте самоће и, омеђеног зидовима, стана у поткровљу. А могла је имати, не имати, већ поседовати све и свакога.

... како би одмицало јутро које се ускоро смењивало са даном, кроз цинични осмех лажне пажње и разумевања, у себи је из душе вадила најодвратније помисли, преточене у осећања према свима који су били у оку. Сада, са годинама које су искрзане у немирима и ратовима са собом и са светом око ње, више није лако могла ни скривати...

... вече, потпуно сама, са самозадовољним изразом лица, намонтираним као пред снимање... дивила се лицу из огледала. Сутра – помислила би у паузама нарцисоидности, сутра је то јутро... њено јутро... које... се...

ОБЛИЦИ ПРАЗНИНЕ

„Виктор! Да, то је моје име, које значи победу, а како отужно иронично, не знам за победе. Као ругање, ужас.“ - шапутао је Виктор, бришући наталожену прљавштину сећања. И овога дана облици празнине су га посећивали. Само су се мењали, као што се смењују и облаци на ведром, тмурном, сунчаном, или по тами месечине небу. Смењивали су се, претили, ругали, наносили бол, али сви облици рађали су се из једног јединог облика, неподношљиве празнине.

Баш давно, празнина се родила из семена, наивности, глупости, опијености сладуњавим вином. Није је препознавао, јер, био је слеп. А онда - расла је, како је његова снага бивала слабија. Што више обличја немоћи, моћ празнине је била јача, силнија, довољно снажна да крене и покори га.

Пресретала га је у мрачним хаусторима, док се грозничаво скривао, да нико не види јад. Пратила га је у стопу по мрачним улицама, на путевима којима се није назирао крај, где једино светло била је најблажа тама, која би се скривала пред јутрима.

Слушао ју је кроз крештање узнемираних птица у ниском лету, над водом која се мрзла, испијао ју је у сваком гутљају бекства, на сваком кораку, у сваком тренутку низова пресликаних истоветности.

Тешио је себе да име означава судбину, да нагомилани порази могу и морају бити посечени мачем победе. Само је тешио, јер није веровао. То су само биле празне отрцане речи, које лажно охрабре, као што болеснику пред смрт осмехне се радост живота. И брутално му представи све одбачене радости, које је у гордости презирао.

„Али, само желим да се опростим једном смисленом реченицом. Само желим да ми из бунила изгори ватра речи, које ће наслутити стих, рима, нешто лепо... Да не одем као облик ничега“. Гризао је горке усне, свестан да...

У погледу ока, видео се облик, био је облак сунчаног пролећног јутра. Откуда – у сумраку зимског позног поднева, али сијао је снажно, облик...

ОДЛАЗАК У ПРАВЦУ

Први су јутарњи сати, када већина креће на посао, журно излази из својих станова у жељи да избегне гужве. Може чак и прелепо изгледати таква слика, посебно у пролећна јутра која су умивена сунцем, без хладноће или наговештаја жеге.

Уредан, избријан, ОН је ишчекивао први аутобус, број 13, којим је сваки дан путовао тачно седам станица, до Велике куће. Ту би излазио, неких стотинак метара препешачио и тачно у ... улазио у свој радни простор. То је била рутина, већ увелико и добро савладан посао, који је могао радити и у дубоком сну. Никада се нису догађале грешке, јер је за десет година до перфекције савладао све детаље, посао је имао у малом прсту.

Увече би се враћао аутобусом број 13, у ... сати. Путовао би седам станица, изашао, препешачио стотинак метара и...

Све више и више људи се тискало на аутобуском стајалишту. Овог јутра је био некакав неуобичајен дан, много људи, гужва далеко већа него икада, а аутобуси су каснили по неколико минута, али сасвим довољно да се „прекобројни“ тискају у аутобусу, заузимају место сталним путницима. Био је ово почетак баш нарушеног дана.

Пролећно вече поквари киша. Одједном, сви су трчали, тражећи место да одремају свој кратки сан, ишчекујући да киша стане, само ОН, не марећи за плусак, мерио је по ко зна који пут корацима раздаљину од почетка стајалишта до његовог завршетка. Чинило се све уобичајено, баш као и свакога дана... Са друге стране широке улице паркирао се аутобус број 13, управо је долазио из правца Велике куће. Није каснио, тачно по реду вожње.

ОН је желео да ЈА постанем ОНИ

Бол у глави је био несносан. То није био уобичајен бол, већ херметички затворена кутија, по којој су плесале авети. Очи није могао ни замислити да отвара. Биле су затворене челичним затварачима, да је једва у најјачој жељи могао видети сенку светлости.

Мирис ватре је видео како затвара круг, који се сужавао и примицао, кроз ноздрве којима је крао светло, ваздух и топлину сунца. Сигурно је да је ово последњи чин страшне, дуготрајне болести, крај пута којим је тумарао. То је срце говорило, пошто умом није могао. Ти слабашни откуцаји који су прескакали понављали се у изгубљеној, једва враћеној линији живота.

„Дошао си“ - чуо је стаклени глас. „Дошао си тамо где сам те наводио, у твојој гордости коју си мрзео, у самомржњи према мени, коју си презирао. Ето, сада си овде, без наде да можеш добити дан, сат, као снагу... Дошао је твој час, у мојој моћи.“

Није признавао да га чује, јер, ако би признао да га чује, признао би да... Није желео, а ни могао да скупља последњу снагу и грчком одговара. Ћутао је кроз мрак погледа, празнину ума, али, није се препуштао бујици. Чудно, није имао страх, јер све авети је препознао, ниједна нова неће га заслепети.

„Мрзео си ме, борац си. Ни ја не поседујем некада такву мржњу као ти. Али, узалуд, несрећнице, на све твоје слабашне речи одговарао сам ватром. Када си устајао, био си све слабији, иза тебе било је све мање њих оних које си будио, а ја сам желео да само постанеш они. И јеси, постао си они, они које си на крају неуспешног боја презирао, гадио их се. Постао си они,

постао си јадна, одвратна сенка лажног самопоуздања. Све што си мрзео, постао си.“

Чинило му се да осећа опуштање тела, као да је ватра нестајала, чинило му се да хода, да је око њега... Осећао је само чврстину, стиснуте руке, али, никога није видео, јер био је слеп... Само чврстину... нежности... неке меке топле руке и да хода... али, он је био непокретан, или...

ОНА, ОН, ОНА...

Требало је то да буде још један сасвим обичан дан, почетак радне седмице, ништа више од уобичајене рутине. Тихо, скоро шуњајући се као провалник, улазио је у свој кабинет локални потрчко провинцијских мафијаша, њихова луда која им је служила за спрдњу и понеки послух који би му наредили да уради, а он пресрећан што је пас. Лако је било и поигравати се са ћелавом сподобом, патуљастим говнетом. Никада није имао пријатеље. Још од школских дана трпео је најпреситна, а са годинама и већа понижења, само сањајући да можда и дође дан када ће... Тај дан, ето, можда је и дошао када су му уделили коску, као олињалој сеоској цукели, да дане дочека као директор, не баш богзна како велике институције, али, ипак, директор.

Таман помисли да је стигао пре свих, али га тргну лупкање прстију. Она, већ пристигла, рашчупана, размазане шминке од плача, поднадулих очију од неспавања док га је чекала. Ћутао је, ћутао, знајући да... а и она је знала, добро је знала где и са ким је провео ноћ. Ћутање је трајало. Он је само осећао њен поглед, а она је кроз леђа његовог изгужваног сакоа видела игру очију, очију које се крију. Ћутала је, али је све учесталије лупкала прстима по столу, као по такту неког марша. Било јој је тешко, али, без њега она је нико и ништа, офуцана керуша покупљена са забаченог планинског друма, где ју је покупио, јер боље није ни постојало.

Све је чинила да му још увек буде привлачна. Напумпала је уста, облачила се по моди за коју је чула, вребала да ниједна друга не може прићи. Све, баш све чинила је шумска вила, горштакча ждребица, увећано већ оматорела кобила, али, патуљак је желео да се

осети и другима пожељан, ако не због лепоте и памети, а оно - због моћи.

Сузе је задржавала, али бес ју је све више и више нагонио на плач, на хистерију, и то би се десило да не зачу се куцање. Обоје изненађени, погледаше се, а затим, са збуњеношћу која је могла бити и страх, у ишчекивању ко ће се појавити... угледаше да улази још једна Она, тетурајући се. У први мах и није приметила да Он није сам, и таман када развученог осмеха пође да изустити... тајац... продорни љутити поглед одмери је, посебно обраћајући пажњу на провидну сукњу изнад колена...

О, каква глупа ситуација. Она, Она и Он. Нико да прекине тишину, сви суздржавајући се да не започну први, без повишеног тона, јер неко у лику ЊЕГА који би могао банути био је препрека и страх да унутрашња олуја у троуглу не подивља.

Већ су се чули гласови, људи су пристизали на посао, а три статуе, укопане, стајале су непомичне, чак су и погледи били залеђени...

ОПИС НЕМОГУЋЕ БОРБЕ

Сасвим сломљен, очајан, он је скупљао последње крхотине. Неколико дрхтавих руку, недовољан број усамљених срца, све што је могао пронаћи у закључаним успоменама.

Војска немоћи и празнине, окована маглама слабости и јада, корачала је заобилазећи замке кроз густу шуму усамљености, тихо, плашећи се сопствених сенки, са страхом од нечујних откуцаја сопственог срца.

Будило се јутро, али то није било јутро, то је била најмрачнија адска тама, кроз коју се назирао утврђени мрачни замак, престо зла, невидљиви град невидљивог царства таме. Чули су се крици из скривених тамница и демонско кикотање чувара, довољно снажни да у кости малобројних затворе круг страха.

Нико од хроничара са сигурношћу није могао рећи колико олујних дана, најтамнијих ноћи носиле су се силе моћи и сулуди јуришници изгубљених нада. Само је једног јутра, после година, или векова, на рушевинама престола таме клечао он, молећи се у тишини, обасјан сунцем, подеране одеће, невидљивог лица, молио се и плакао. Сунце је купало оседелу косу, ветар благости миловао га је, али, ни лице нико није видео. Био је то опис немогуће борбе, и јецаји јединог преживелог, предводника војске „победника“ над сломљеном силом...

ОПСЕСИЈА

Само један детаљ, најмања лепота једноставности и благодсти, многим невидљива, јер ходају попут робота, може бити довољан да срце палог осети да неко жуди, брине за њим. На клупи у парку, промрзао, али необјашњиво срећан до заноса будио се Виктор, осећао је радост целог света.

Себи није могао разумом објаснити ни тог јутра, као ни наредних дана, зашто је радостан. Осећао се заљубљено, осећао се вољено и све што није препознавао стало је у дане пред њим. Сваког дана у одређено време, као да призива чаролију, сео би у исти кутак клупе, чекао и одлазио озарен. Понекад, врло ретко, можда би осећао страх, nelaгоду при помисли да једном можда све то неће бити...

Али, такви облаци брзо би отишли, и увек и изнова сунце би га још јаче и нежније обасјавало. Најзад, у мислима се осмели на помисао да та имагинација није ништа друго, до ОНА. ОНА је сигурно долетела са оне стене, она је прелетала време да ме пронађе, она ме није заборавила, обећање, обећање да ће бити са мном у часу смр...

ПАУЧИНА ИМЕЋУ ДВА ПРИСПЕЛА ПИСМА

Већ је заборавио када је последњи пут отварао поштанско сандуче, то је било баш давно, заборављајући да било шта очекује да ће стићи. Али, није био изненађен када је тог јутра, бришући капи кише, отворио сандуче и, гле, без неког узбуђења пресавио коверат, ставио у џеп и одшетао. Не само да није знао датум и дан приспећа, јер, он се по избледелом жигу није ни видео, већ су одспавале многе ноћи у његовом погледу док је најзад одлучио да отвори коверат.

Правилно, без цепања насумице, отворио је страницу, извукао папир и потпуно мирно прелетео погледом преко празне, упрљане хартије. Знао је да је то ОНА, јер, једино је ОНА могла послати писмо на стару, већ заборављену адресу, у старој заборављеној улици. Све је онако како су се договорили, тада ће то бити знак да... али, време догађаја није се уклапало у необећано обећање. Много хиљада дана писмо је каснило. Помисли – па добро, сада то није ни важно, стигло је и потврдила ми је оно, макар и са кашњењем. Врати папир у коверат, а коверат одложи у неку кутију, вероватно њему само важну кутију од ко зна чега.

Мирни дани су наставили живот, заборављена улица спавала је своје дане и ноћи, све је било као некада... Све, али... нешто га после неког недугог времена натера да отвори сандуче, тек тако, по навици, и сада већ би силно изненађен. У мраку сандучета светлело је свеже писмо, можда неколико дана да је ту. Мириси папира, без влаге, и неки чудан пријатан мирис, препознатљив, можда заборављен, али неодољиво привлачан и познат ноздрвама. Не, није га

пресавио, овог пута са неким дечјим узбуђењем држао га је и пребацивао из руке у руку, а онда ужурбаним корацима појури, откључавајући и закључавајући врата, као да нико не може ништа видети, чак ни боју коверте.

Следио је ритуал. Запаливши цигарету, одмеравао је своје папирно искушење, посматрао га врпољећи се у фотељи, неодлучан да отвори, да погледа, препозна, наслути, добије одговор...

... после неког времена, погледа празан папир, празан попут претходног, али знао је, био је апсолутно сигуран, да то није ОНА. Препознао је ту празнину као нешто страно њој, то ОНА није исписала, неко се можда руга или исмејава већ времешног човека који је мислио да је коначно затворио последњу страницу, али...

Није ништа предузео, само је данима размишљао која порука је изречена. Ако није ОНА, ко може бити, можда ОНА, ОНА друга која га... Или је заборавио да постоји још једно ненаписано обећање необећано. Ипак, ни корак даље није мицао, вртео се у кругу омеђеном деценијама. Што би више тражио рационално објашњење, све је бивало нејасније и све је мање и мање био уверен да ће решити енигму.

Једне ноћи... не, није била ноћ, заборавио је да су дани били кратки, у буђењу између два сна на махове, учинило му се да види неки мушки лик који је храмао, скоро се вукао неком мокром улицом. И лик и улица били су наслућивани, али, није се могао сетити из ког филма или сна препознаје одећу, плочнике... Лик је храмао, али, како је одмицао сан, као да се приближавао циљу. Пред вратима, била су му наслућујућа, застао је лик, отворио их, ушао у мрачни ходник налик лавиринту, али је све сигурније и сигурније ходао, како се ближио циљу, све лакше, а онда и, одбацивши штап,

напросто пролете метре мрака и одједном, гле... у полутами, у самом углу наслућујућег простора собе препознате из сна, седела је прекривеног лица ...

Тишина. Знао је јунак из сна да сада ниједан звук и глас не смеју нарушити тишину, знао је, сада је знао шта треба урадити. Крај, ово је крај почетка прекинутог на почетку, сада је ТАЈ ТРЕНУТАК КАДА...

Попут дечака уморног од игре, само је сео крај ње, спустио главу на... заспао, то је била...

ПОРТРЕТ БЉЕСКА ЛЕПОТЕ

Мора да се то догађало у средњем веку, сигурно тада, јер све је указивало да је Грофица позирала Себастијану Р, а они иако ван времена, живећи увек, живели су у 17. веку. И данас, много векова касније, жива је легенда да нико, баш нико, дуже од неколико трептаја ока не може посматрати ту мистичну слику. И данас, као и онда, како говоре списи, само је блеснула пријатна светлост, хипнотишући посматрача, опијајући га неким необичним сладострашћем. Да, баш тако. Тешких корака, свако би се удаљавао, а опет, свако би желео да се врати, али никако више не би могао стати, попут клетве да ће остати скамењен. Само један поглед, и ништа више.

Грофица је била позната по својој лепоти, то је слика, онеме ко би могао боље уграбити блесак, могла посведочити, али, изнад лепоте и памети, поседовала је моћ, скоро магијску моћ да влада, без иједне изговорене речи. Никуда није излазила. Ретки су су били које је примала у свој замак, само оне који би погнутих глава, погледа закованих за под, мирно стајали и чули тек неколико речи.

У самовању, изабраном да лепота не одлази узалуд у очи недостојне лепоте, пожелела је да иза себе остави портрет. Дуго је о томе размишљала, али ниједан сликар у Краљевству није био по вољи. Не зато што их она није желела, већ их је њихова гордост спутавала, па би падали код првог степеника, а одаје су стајале на врху, уклесане у каменој планини њене лепоте.

Пролазиле су године, све док једном на врата дворца не закуца сиромашни сликар из удаљеног града, који је лутао у сопственом сну, тражећи своју

ГОСПОДАРИЦУ. Скромно и понизно поклони се служавки. Питали би се – зашто њој, равној њему, али откуцаји срца говорили су му да од првог корака, ма кога да сретне, мора се клањати, не њима, већ ЊОЈ. Знао је да без своје гордости, коју није имао, можда и може досећи високу кулу.

И, гле чуда, за трен ока, као птица нашао се пред вратима. Тихо, да не узнемири склад раскоши и лепоте, да не наруши поредак моћи, покуца и клекну, и тако склупчаном у понизности, отворише му се врата, осети сјај, топлину, али главу није подизао, не, он мора пузећи доћи до престола и...

Иза затворених врата текли су дани, месеци, недеље, ништа, ни најмањи шум се није чуо, а дворјани би на прстима остављали храну и одлазили.

Нико са сигурноћу не може испричати остатак приче. Машта је смишљала свакојаке догађаје, али ту, иза затворених врата... Можда, можда је истинита прича са пожутелог папира, за коју кажу да ју је Себастијан исписао, али само су се назирали редови, нагорели од ватре... да никада поглед није подигао, да се хранио страшћу пољубаца њених стопала, да је спавао крај њених ногу, пио њену воду и једном завршио слику...

Никада га више нико није видео, никада ништа ни налик на његов рад није се појавило. А зашто? Па он је невидљивим погледом позван, као изабран из мноштва, да ослика моћ и лепоту, да блесак заслепи свакога ког покуша да украде оно што му не припада.

ПОВЕРЉИВО ИЗ ПОДЗЕМНОГ ГРАДА

Читав град је био на ногама последњих дана, сви су били под утиском нестанка а, испоставиће се - отмице судије Битангића. Из престонице приспели су најпре новинари, жељни да нахране знатижељу читалаца, а за њима су стизали непознати људи, вероватно агенти тајне полиције, разни смутљивци, и ко зна ко све.

Није се оволика халабука тек тако подигла. Судија је био познат по својој „праведности“, разним „добрим делима“. Али, један провинцијски судија био је толико важан, тако битан, да су се и политичари дигли, забринути за његову судбину, или - ко зна шта је могао бити разлог.

Као гром из ведрa неба проструја вест, наравно, најпре чаршијска, а затим и званична, да је судија жив и да ће се отмичар обратити јавности. По кафанама у сваком кутку испредале су се најразличитије приче, теорије шта ће бити речено, ко је тај непознати човек, ко је јунак. Јунак? Да, у срцима већине осећала се радост, већина је са осмехом, иако скривеним од страха, благонаклоно бодрила непознатог јунака.

Град нагло живну. Људи су се слили на улице и зачас тргови, шеталишта, баште, били су преплављени људима. Сви су ишчекивали тај фамозни тренутак, догађај који град није доживео, догађај који је непознати приредио као велику представу, помало и егзибиционистички...

Како се и очекивало, у време централних вести на великом платну, које је служило за праћење спортских утакмица, затрепери слика, ништа се није назирало. Али маса, жељна гладијатора или средњовековних погубљења, поче се таласати, ишчекујући као у трансу

да ће се појавити њихова звезда, као да је пренос великог концерта. Сви су отворених очију ишчекивалиииии...

Најпре се поче назирати препознатљива огромна главуца судије Битангића, а у позадини рука, прекривена рукавицом, како, вукући главу судије уназад, спрема се да започне... Најзад он, јунак, екстаза почиње, прекривеног лица, под маском, видела су се два прореза, отвора за очи. Очи испуњене мржњом која је зрачила и преносила се по аудиторијуму, тишина, још увек ништа... Маса ћути, он, маскирани јунак ћути, ишчекује се и...

У гро плану појави се унакажено лице судије, скоро непрепознатљиво. Деловало је као да његово лево око и не постоји, да је у њему семе пренете мржње која зрачи, чинило се да је десно ухо раскомадано, исечен нос, покидане усне, крв скорела по лицу... и тишина са друге стране. Непознати херој је ћутао. Знао је да се буде страсти у окупљеном народу, да уживају, сладострасно хране сопствени страх док гледају слике крвника, кабадахије, моћника, који изгледа као врећа гована којој се сви смеју, а он понижен за пример.

„Добро вече, народе“ - започе тихо свој монолог непознати херој, говорећи из главе, смирено, складно, без повишених емоција. „Ово што сада видите, то је суђење врећи ових гована која се зове судија Битангић. Ја сам у име свих вас вечерас и тужилац и судија. Узео сам ту величанствену улогу и заменићу свакога од вас са уживањем овога часа. Дошао је тренутак да ова битанга одговара пред јединим правим судом, судом народа. Вечерас одговара за сва своја злодела, ослобађања наркодилера, ослобађања убица, наказа, а

таквих је његових недела толико да бих их до следеће вечери могао набрајати.

Не, довољно је да вам пренесем пресуду, осуђен је на СМРТ. Али, не брзу, док се око вас тискају агенти тајне полиције, покушавајући да провале место. Само ћу рећи да је ово место... ма, није ни битно, поверљиво је из подземног града... Никада ме неће пронаћи, никадааааа, јер ја не постојим, а сада..."

Непознати чврсто веза главу судије за некакав наслон, полако пусти музику, која је најпре тихо, па све јаче и јаче ширила звуке смрти... Чекић који се налазио у десној руци складно је ударао у ритму по десном, па левом колелу, чули су се крици, запомагање. Како је запомагање бивало гласније, бесна, дубока музика мрака прекривала је звуке. У левој руци тестера, чинило се, зарђала, заривала се у десно раме, кружила је лагано, као смрт у пустињи без воде... Низале су се мрачне слике, блештали су јауци, ово је било вече кристала, смрти и рађања, зла и правде...

Са платна су капи крви прскале оне у првом реду, па другом, све даље и даље и даље. ТРАНС, ОДУШЕВЉЕЊЕ, ПРАЗНИК ПРАВДЕЕЕЕЕЕЕ...

ПРЕДИВНО ЈУТРО, САСВИМ ОБИЧАН ДАН, И ПУЦАЊ У...

Топли, пријатни зраци јутра које се у необично време будило пријатно су се сливали низ Викторово лице. Били су снажни и пријатни, ничим не нарушавајући сан. Пријатно се врпољио, удишући мирис који је долазио са зрацима. Ноздрве су у такту играле, очи се будиле, а низ лице се сливала сигурност.

... будећи се, облачио се, пио ону познату јутарњу кафу, без уобичајене рутине, стојећи жмурио и уживао у светлости јутра. Није желео ни тренутак бољег јутра да пропусти. У глави је имао само план да се изгуби са асфалта, закорачи у своју тишину и плови. Било је предивно јутро, оно које се никако не сме бацити низ ветар, оно јутро које чини животну радост. Јутро рађања, које се памти у часу сна.

Сасвим обичан, леп и пријатан дан. Никуда гужва око њега, док је у башти бара испијао другу кафу. Сасвим обичан дан, који би у низу требало живети увек, али ти дани су нестали у пламену изгубљених година. Сасвим обичан дан и пријатна музика, она која би увек требало да се разлива, али није, јер њени звуци нестали су у... Није желео да квари сан предивног јутра које се преливало у сасвим обичан дан градацијом од усхићења до обичности рутине.

Нико му није рекао да је спавао или, можда, одмарао очи у живописним сликама које су се низале. Није било вече, још се сунце видело на хоризонту лево од њега а он, потпуно будан, устао је, смиреним покретима, без журбе, заузимајући став, и кренуо је. Опростио се од сасвим обичног дана.

Једна сенка је стајала, иза степеништа зграде у М. улици, послушкујући сваки корак, јер светла није било, па се по звуку корака морао разликовати сваки намерник или случајно залутали.

Мора да је близу поноћ, помисли сенка, којој се није назирало лице. Помисли да у овој ноћи неће окончати започето... али, тресак врата и оштри корази, били су знак да...

Хитро искочи, упери цев у прилику која је који тренутак пре ушла, развуче се широк осмех или, можда, сладострасна моћ. Зачу се и јецај, па јецаји, спремни да се прелију у кукање или мољакање, зачу се и звук воде, која се са страхом сливала, и прала клецава колена, буммммммм...

Сенка се изгуби низ мрачну улицу, најпре брзо, а већ после стотинак метара... Нека сенка лагано је ходала, као у шетњи рутине. Било је прелепо јутро, сасвим обичан дан, мислио је, логичан крај је да...

РАЗГОВОР

Већ касни читав сат - помислио је Виктор, док је ишчекивао да у празну станицу стигне аутобус. Где баш данас, а није могао одбити теткину молбу да сачека пакетић са лековима. Као да све мора да се намести и крене како не треба. Аутобус је каснио, а време које је испланирао сада је све „пало у воду“, али, покушаће да остане смирен...

После скоро сат времена, са закашњењем, позвао је власницу стана и љубазно замолио да пренесе поруку. Она га је поштовала и сматрала за врло пристојног младића. У целој причи навијала је за његов искрен однос, и желела је да... Ипак, глас јој је био другачији. Он би увек осетио боју гласа, препознајући да ли је неко добре или лоше воље, и углавном би се његове слутње обистиниле.

Наравно, био је нервозан, по ко зна који пут би шетао до једне тачке и враћао се назад. Бројао, па успоравао кораке, запалио би цигарету и, после неколико повучених димова, бацао би је на бетон, газећи је са некаквим бесом. Учини му се да му у сусрет иде нека сенка, али та сенка прође поред њега и настави даље. И пролазили су изгубљени минути, а он би у глави губио концепт свега што је замислио. Испрва је имао спремљену причу. Али, сада је та замишљена прича доживела је ко зна коју верзију. Горко се осмехну помисливши да ли ће бити овако изнервиран и у грчу да изговори било шта.

Каснила је, то је могао бити знак да ју је баш брига, или - ко зна где су јој мисли. Па, ипак, он је изнова тражио оправдање за њу, измишљајући разне разлоге, а...

„Здраво“ - трзну га из размишљања познати глас. Она је стајала ту, иза њега. Одмери је, као да је први пут у животу види. Осети неко узбуђење, као да...

„Здраво“ - рече и он, таман се спремајући да се оправда због кашњења, али га она предухитри, стави прст на његова уста, ваљда стављајући му до знања да није битно.

Ћутали су. Оно друго је чекало да оно прво започне разговор, али речи су биле тешке, оловне. Могла је цела ситуација бити и комична и тешка. Док, најзад, он не извади пакетић испод јакне и пружи јој поклон.

„Књига?“

„Да, књига, посебна књига... Ту књигу поклањам...“

„Онима до којих ти је стало или их волиш“ - као да је наслутила шта ће Виктор изговорити. Да, добро га је познавала, знала је све његове особине, покрете, осећања, а он то никада није ни сакривао. Све своје мисли, осећања је желео само њој поклонити.

„Тунел. Тако се зове роман. Сабато. Аргентинац, много га волим. Увек бих узимао његове романе да читам када сам имао недоумице, када сам тражио одговоре на тешка питања.“

„О чему је роман?“

„О трагичној љубави. Али, нема патетике. Постоји љубав и велика страст, која...“

„Црнило, тама, у тој тужној глави. Зашто, Викторе?“

Ћутао је. Није имао одговор, а можда је и боље било да прећути. Погледао је њене ужарене очи, ни тужне, ни веселе, већ ужарене, које су га посматрале, као да је нешто друго чекала да јој каже. Али он је ћутао, или намерно избегавао одговор, правећи се невешт. Мислећи да тако одлаже неминовност овог сусрета, следећих догађаја и...

„Ништа ми не говориш“- погледа га, тражећи да постави питање које је она желела да он постави, питање због којег сада и овде седе.

„Викторе, шта даље? Ја вечерас путујем. Шта предлажеш? Реци нешто...“

Само је слегнуо раменима, без одговора, као да су покрети тела говорили - биће оно што...

„Хоћеш ли ме испратити вечерас на воз? Ако не можеш, у реду је. Не љутим се, питам.“

Ђутао је. Повремено би погледао на сат, још мало поноћ ће, она би требало да се појави да јој понесе кофер. Мрзело га је да се враћа у стан. Ту је чекао, нека сенка се појавила, чинило се да му у сусрет иде нека витка прилика, носећи...

СЕНТИМЕНТАЛНО ПУТОВАЊЕ КРОЗ...

1.1. Блесак

Данима ме је обузимала позна јесења несигурност, тако ја називам своје стање. Доктори имају други назив, кажу да је то депресија, биполарно понашање, или шта већ. Није ни битно, ја знам шта осећам, ја најбоље знам како ми је и најбоље знам да се вртим у зачараном кругу. Живот ми се састоји од равнодушности, лењости, немања било каквих жеља и повремениог накупљеног беса, који се попут муње појави и нестане. Тако ми пролазе овоземаљски дани, понекад прекинути осмехом на тренутак, осећањем да постојим - и назад.

Знам да су ми најтежи од тешких дана они који се рађају са буђењем пролећа и свих мириса живота, које све мање осећам, и оних дана који умиру са раним мраком који потисне слабашно сунце, када се смењују огољено дрвеће и први мразеви. Кажу да су прелази између... најтежи. Глупост. Не постоје ти прелази између доба, постоје непрекидни дани зачураности и тупости, и то је то, моје сурово истинито стање...

1.2. Још један шугав дан у најави

Тупо сам зурео у плафон, са неизбежном цигаретом. Ништа неуобичајено, то је положај тела у којем се налазим већи део времена када су ми очи отворене или, како кажу, када си будан. А ја нисам будан, и не спавам, моје стање је нешто између, нешто што не постоји, феномен сам.

Једини „пријатељ“ ми је мобилни телефон. Он ми, као и многим, замењује стварност, али, мени је посебно значајан. Без њега сам ништа, он ми је прозор у свет, он ми је мозак, срце, душа сваког дана, док бесомучно трагам, и трагам, и трагам за... Вртео сам га, по ко зна који пут прелазио пут из једне у другу сличицу, која би била синоним за нешто, и тако у недоглед.

Потпуно сам пукао, тачно. Али, шта да није њега, шта да ми није увек при руци, да крајичком ока тражим, надам се и... Да, тај дан је био још један шугав дан у најави, стварно потпуно промашен дан, као што сам и сам, али... Нада увек постоји, увек чежња да ћеш угледати нечији осмех, који ће те пробудити.

Лепо, прелепо лице које не говори, разлило је светлост осмеха, нека непозната, прелепа дама послала ми је осмех. Шта све може учинити тај мали пријатељ, из лудила и пада пренети те у усхићење... Стварно, најискреније, осетио сам радост. Напросто узбуђен, потпуно другачији, разбуђен из депресивног полусна, грозничаво... Почео сам неконтролисано да јој пишем писма савременог доба, поруке које плове кроз мрежу виртуелног, непостојећег, али, она постоји, она је тако лепа, она је магична. Напросто сам опседнут, њом, том прелепом женом. Ово је истина - она, она мора постојати, она је стварна, храбрио сам себе, пишући... И, као најлепше песме, пливале су њене очи испред мојих очију, у уши ми се сливала нека нестварна музика. Пред мојим погледом рађале су се слике, лепше и моћније него све слике свих мајстора платна. Нисам се разбудио, ја сам летео као птица, додирујући облаке, небо, без циља, али сам летео...

1.3. Екстаза

Покушавао сам да контролишем себе, покушавао сам да обуздам пробуђеног дечака у телу... Да не досађујем, покушавао сам да као вулкан не излазе из сваке поре олујне емоције, узалуддддд.

Не, не могу да одолим. Морам јој писати, морам, желим да је ту крај мене, нека и не постоји ту, ја ћу је осликати. Плашио сам се - а ако нестане, шта тада? Биће ми тешко, али, зар да ћутим, да као нико и ништа пасивно убеђујем себе, да, да... будем патетичан и одвратан себи? После деценија, ја поново летим, имам крила, ни небо ми није високо.

У атељеу, само њеној галерији, где су стајали у правилном реду и поретку најлепши експонати светског сликарства, Лувру мојих снова, низали су се портрети, магични портрети, Она, она, она, она и само она, још желим, још ње, још њееее.

Постоје лепоте. А она није лепота, она је отменост, она је узвишена лепота, она је краљица пред којом Ђаконда изгледа карикатурално. Отворених очију у екстази, враћао бих се, и по ко зна који пут посматрао, сада све дуже и дуже задржавајући се. Сваки портрет треперио је... посматрао сам, тражио сваки детаљ, некима небитан, мени судбоносан. Само желим да је посматрам, да јој се дивим, захвалан сам јој. У мору прозирних ликова, краљица је мени, баш мени, поклонила осмех, мени је отворила врата, да могу и смем да уђем и поклоним јој се...

1.4. Обожавање

Прошло, прошло је, ко зна, можда и сати... и то, то је оно што сам тражио, то је оно за чим сам чезнуо, за сликом о којој сам маштао, која је била у последњој жељи ума. Никада никоме нисам смео да поверим тајну, да ја... то желим. Ни себи нисам признавао, док би моје десно око строго гледало у лево око у искривљеном огледалу, када бих будио дан оловном водом.

Она, моћна краљица, седела је на софи, у полусветлу свог двора. Нечије, чије прљаве руке, неког сликара кога сам мрзео, јер он нисам био ја, изабран, сликао је портрет краљице, сваки детаљ пажљиво и брижно, до најситнијих детаља урађен. Али, један детаљ из галерије ума, оне где је стајао закључан портрет, један детаљ је недостајао. Никако, баш никако нисам се могао сетити шта том ремек-делу недостаје. Бивао сам све нервознији, због немоћи сећања. Само је очај, само је очај ме прекривао, у немоћи...

1.5. Тај тренутак

Краљица је седела на софи у истом положају. Требало је да дође сликар да ослика нови портрет, али, га није било, никако се није појављивао. Само је осетила неко уплашено дисање, као најтиши шум, који је бивао све ближи.

Краљица осети да јој неко... неко је љубио њене ципеле, неко је љубио њена стопала...

Нека сенка узме краљицу за руку, понизно не подижући поглед. Краљица је седела на врату крилатог ата, он је био сенка, подизао се, подизао се трон, да сви могу видети краљицу на престолу...

1.6. ...

Сањам је, обожавам је, то је магична страст, ДИВИМ
СЕ...

СИМБОЛИ НА ОБОДИМА

Сваког насумице изабраног дана он је урезивао неке само њему познате симболе. Потпуно различитих величина, облика, потпуно нејасне нечијем туђем оку. Нису имали никакав распоред, то се видело по ситним урезаним бројкама, које је требало да означе неко време, датуме, сате, или нешто само њему познато. Кривудава, испресецане линије повезивале су симболе, и било је потпуно јасно да несигурна рука повезује некакве тачке у нeredу.

У мислима су биле скривене жеље, али јасно исказане жеље. Никада нису излазиле из омеђених граница страсти. Никада се не сме јасно потражити нешто, убеђивао је себе, јер такав низ прохтева, или сасвим обичних надања, може сигурно изазвати бес. Довољно је урезивати симболе, јасно и невидљиво по ободима, да остану стопљени и невидљиви. Довољно.

Са годинама које су прогутале жеље страст се није гасила. Била је жива, али су пориви бивали фрустрирајући. Сваки нови невидљиви пораз, у неизреченој жељи, никада исказаној, изговореној у ухо, одлетелој са усана, био је болан до самоуништења. Примећивао је да се нешто мучно, тешко дешава. Није препознавао ту невидљиву болест, испреплетану мрежом отровних паукова, само је осећао мучнину. Нешто тешко нагонило га је да свуче похабано одело његовог „њега“, да обуче тамну Месечеву кошуљу и, као јахач мрачне жеље, пројури мачем кроз трње и врело ужарено угљевље. Да олујном силом покори и уништи.

Прегледао је ко зна који пут њему неразумљив папир, исписан неразумљивим језиком. Ни реч није знао, ништа. Само је осећао да му се над главом надвија

зло, то је знао, те невидљиве и неисписане речи је добро разумео.

На коленима, са чекићем и детлом, урезивао је нови симбол. Није ишло лако. Сви ободи круга претходно исписаних слова претили су да прогутају ту последњу, недовршену поруку. Ма колико да се трудио да учини јаснијим, све више и више слова и симболи су нестајали, а сваки покушај исправке чинио је неправилан низ потпуно празним.

...

Ту, у парку, на зиду, нико није знао чему он служи, виделе су се две руке. У отпуном нескладу, плесу, где су се плесачи сударали по ободу ивица, празног зида, чинило се да се рађа порука. Потпуно јасно-нејасна, суманута и ништавна, чинило се да се рађају симболи на ободу.

СЛИКЕ, МАГЛЕ ЈЕДНЕ...

Није он скоро никада зурио у улицу која је почињала ту, испод његове зграде, испод терасе на последњем спрату, иако је ту, под оронулом фасадом, започињала улица коју је једино познавао у сивом граду. Довољно - једна дуга улица, у којој је започињао и завршавао се дан, годишња доба, неколико година, док је на зиду ножићем уцртавао дане који су иза, чекајући да дође дан када ће постојати нека друга улица, неки други град.

Не може се тек тако одживети макар и неко време, а да се нешто или неко не појави, остави траг, печат нечег, макар и другачијег. У вреви, галами дана, тишини ноћи, смењивали су се људи слични њему. Слични, а ипак другачији, јер нико од њих није носио ожиљак на лицу, повез преко ока, или дубоко урезане ране по телу. Само он.

Нехајно, без беса, без патетике, без радости и туге, живео је дане, све док једном, крајичком здравог ока, није у гомили уобичајених покрета, хода мноштва, приметио један плес елеганције. Таман, можда би пожелео да уочи више, а сјајне ципеле високих потпетица замакле су и нестале. На тренутак осети неки мали, неосетљиви жал, али убрзо из сна пробуди га галама свакодневице, гласови продаваца који су се мешали у дисхармонију, слегну раменима и... ништа, као да је то само био привид.

Низали су се мирни, а ипак бучни дани, будила се и спавала улица, све је било као и раније. Он је урезивао знаке по зиду, а у сопственој досади повремено би бројао себи знане знаке и тако, и тако, до кобне - или срећне вечери...

Да, баш изненада, случајно (где постоји случајно сем у главама оних који неће да крену у сусрет себи), клатећи се на столици, зурећи у светло суседне зграде, угледа нешто сасвим обично, али много другачије, другачије, јер срце поче све брже да куца, баш као да препознаје нешто непознато... Мало боље погледа у правцу собе, суседне зграде, зграде наспрам његове, и кроз завесу, као уз неки плес, угледа женски лик окренут леђима како се свлачи, баш као да плеше некоме, никоме, ко зна коме, како складно, без сувишних покрета, наглих покрета, чедно плеше, а убрзо седећи, тај непознати лик поче свлачити чарапу, пружајући полувисоко извајану ногу... "ОНА" - помисли, трже се као да жели себи потврдити мисао - "то је она, сигурно, сада док извија се, знам да је она, онај ход, то је она, то се препознаје у милионима људи, онаааааа..."

Низали су се дани, а она се није појављивала. Нервоза га је гушила у ишчекивању, али она се није појављивала. Прошао је дан, седмица, скоро месец, али ње није било. Сада већ превише нервозан, није имао стрпљења да чека, да се скрива иза завесе. Сишао је, вукао се улицом, некада и више пута, тражећи разлоге да што дуже буде изван стана, али, ни то бесциљно лутање није доносило ништа ново.

Погнуте главе, кријући ожиљак, скривајући се кроз масу, само је тражио, тражио погледом пар извајаних ногу, потпетице и мирис који је њему знан, да као животиња препозна... Прича се могла и завршити, наравно, неуспешно, да се није већ уморан спотакао пред пекарном, клонувши. Ту, баш пред улазом у зграду могла се завршити, да није пред њим нешто тако сјајно и чисто засијало, док се подизао - нечија испружена рука, мекана, бела, чиста, и нечији глас, који је само

назирао да га пита да ли му је добро, не ради стерилне, научене љубазности, не тај глас... Одмахну руком, не подижући поглед, показујући да је све у реду...

Те ноћи спуштала се магла, баш густа, скоро да се није прст пред оком назирао. Он је гледао у у правцу светлости. Иза завесе једна прилика, нека прелепа извајана прилика, плесала је, свлачећи се, као да плеше...

Једна друга прилика стајала је крај прозора, упорно посматрајући завесу и светло кроз густу маглу. Журно се облачила та прилика, стављајући маску преко своје главе, пратећи погледом завесу и светло кроз маглу... избаци ножић кроз прозор, дубоко уздахну, окрену се и...

Новине су следећих дана писале да се у магловитој ноћи непознатој сивом граду догоди...

СЛИВАЊЕ

Тешких, оловних ногу, једва је ходао. Корак да подигне оловну ногу којом ће се ослонити, док другу буде подизао да стане под туш. Сваки делић оронулог тела болео је, колена су клецала, груди једва, нечујно дисале на махове, врат више није могао држати искривљену главу, по којој су се низале ране.

Као пустињак, подигао је тек једва главу, да би кроз затворене капке могао назирати капи спасења. Широм отворених уста, напросто, можда би крикнуо, са помешаним осећањима немоћи и неописиве радости, али ни глас, слабашни глас није могао изаћи.

Врела вода грејала је болесне тачке тела. Свака кап била је мелем, свака кап била је подсећање на ожиљке греха накупљеног. Са музиком и мирисом воде спирао је ране, грехове, са тугом у очима, без суза, кајао се, нечујно јецао...

Врелину је сменила млака течност која је вијугала по грудима, прскала врат, све блаже топлине, лагано је нестајала. Глава, тек који милиметар подигнута, осећала је хладноћу. Завршна фаза сливања по умазаном лицу, залепљеном телесним смрадом, хладна вода која је носила лепљиву масу.

Мора да је прошло пуно. Око тела није било паре, оно је постајало плаво, преливајући се на модро, а он је стајао, усправљенији, са мање бола. Помислио је да можда сада може...

Око 22 он је умро - саопштио је лекар. Дакле, пре шест сати само је хладно констатовао још једну смрт у својој дугој пракси... Голо тело, модро, лежало је на стомаку, без грча, раширених руку. Кроз помодреле усне препознавао се осмех, сливао се велики осмех...

СОБА У МРАЧНОЈ ЖЕЉИ

Дуго је тога дана лутао, не знајући која је то непозната улица коју никада није видео. Већ данима бесан, хистеричан, највише немоћан, није успевао украсти ни тренутак... Већ дуго из мрачних мисли, хаотичних жеља, из његовог пера није изашла ниједна написана реченица. Одједном, крај, или прекид, или небитно шта, као да је нека огромна сила, укочила прсте, пореметила мисли, не дозвољавајући му да из дана у дан просипа отров.

Осећао се јадно, најбедније, а таквом стању још више тескобе у грудима давала је растућа болесна жеља, која би с времена на време нестајала, враћала се, и све више и више, дивље и дивље пустошила га. Осмех мрачног ока понекад би сливао осмех киселог задовољства лажне сигурности, али би нестајала. Било му је тешко, можда никада тако мучно и тешко, долазио му је нагон да вришти, урличе, да вапи, али, ко би разумео урлик, осим ње, коју никада није сусрео, без наде да ће... Она је живела негде дубоко у његовој мрачној невидљивој соби, али је није сусрео, а сада болно признаје себи да наде и нема. Признаће сада, на коленима у блату, да је поражен од силине лажне наде...

На удаљеност најупорнијег погледа, продорних очију, она је назирала да ту где се рађао Месец, можда постоји он. Није он тај о коме је мислила, али је ОН. Растресе мокру косу по баде мантилу, нехајно провуче чешаљ. Све лежерно, вечерас неће никуда, и нема потребе за журбом, спремањем, вечерас ће сетно размишљати, без буке оловних гласова, вечерас је ноћ за прегледање пожутелих фотографија, за сећања и чување скривене тајне.

Нико ништа није знао ни слутио о њој. Вешто је, без буке, заобилазила сва глупа питања, отрцане фразе и највише тупе погледе забезекнутих лица. Ко је ОНА? Да ли је то важно? Не, а баш у инаћењу са оловним главама које су повијене пловиле ходајући, баш из силног отпора, прећутала је све: дворац, који је остао згариште, посечена људска тела која су је бранила, низове изгорелих слика живота, и само њега, који ју је бранио, чувао, сачувао и... Живела је већ дуго у кишном граду, али њено лице је било младо као и оног дана када су је први пут угледали. Чувала је тајну, еликсир који је чуван за дан када...

Чврст и сигуран поглед подигао га је из блата, отресао тугу и јад, обрисао лице, али... ко је то? Помисли он - ко се то игра, уздихано је шапутао својим очима. Никога - ни на најпродорнији поглед уперен у месечину. Чинило се као игра, неслана и горка шала, он и нико, он и НИКО. Чинило му се да је ово тренутак, онај тренутак када себи сме признати да је у овој ноћи натопљеној горчином кап лудила узела данак, и да је коначно постао један од гомиле са везаним рукама, који тупо зуре у таваницу неке зграде. Остао је привид слободног тела, привид да рукама може летети, трчати као газела, то је привид, лаж, вечерас је...

У тами собе, полулежећи у фотељи, затворених очију, враћала је пређашње тренутке, док је под топлином светлости уредно слагала сећања. Пријатно се осећала, још увек није умрла, јер умире се - не смрћу, умире се када нема сећања... У мислима у соби страсти, која је живела у њеном уму, као да се извлачила нека сенка, с муком, али успевајући, излазила је кроз тесан прозор, који је био зазидан угушеним осећањима. Сенка се снажно борила, разбуктавала се силина жеље, олујна

снага воље, пузећи, грабила је низ ходник, још корак, полустојећи, још корак и слобода, као да је одзвањало.

Смирено, складно тело, покривено, спавало је најмирнијим сном, без грча, само се могло назирати складно дисање, мир и спокојство. А изнад крова, Месец је на трону спавао. Прекрио је град, успавао све и свакога, уживајући на трону...

Кроз сан, надхват најближег погледа, израњало је лице. ОН, нежно нагнут над сном, руком је додиривао косу, није се видело најбоље, али чинило се да у другој руци на испруженом длану стоји дар, за њу.

Нежно, везивала му је руке. То је тај дар који није био у коферу њених успомена, а он, он је био тај о коме никада није размишљала, јер, знала је...

СТРАСТ

Невољно се провлачио између људи, баш као да тражи усамљени кутак где га нико неће гурати, повлачити за рукав, запиткивати тек тако. Само усамљени кутак, мрачан, где ће сакрити зној и умор. Све је личило на уобичајено, празно вече, попут многих, али ове вечери морао је осмехивати се, бити љубазан, јер то је оно што неко тражи.

Често би гледао на време, а сат је споро откуцавао. Време никако да исцури, да нестане, да се заврши фарса. С времена на време, погледао би у правцу свог издавача који је лагодно ћаскао или, боље рећи, лагао, док су се око њега мували разни умишљени типови, неки важни, неки не. Као да је чекао поглед уперен њему који би му рекао - крај је, можемо ићи.

Спремајући се да побегне, исцрпљен и уморан, угледао је само сенку која је нестала у гомили људи, за њом је остао мирис, и разбарушена коса и... Никакав посебан знак, али нешто силовито покрену га да потрчи ка излазу, да заустави сенку и, како то бива, секунд по секунд, трен по трен, у лажном руковању са онима који су га тапшали, неке речи говорили, осмехивали се ко зна зашто, изгубио је најдрагоценије време... Када се коначно нашао на улици, тражећи погледом сенку, није видео ништа сем таме на почетку или крају, сасвим свеједно.

Оно време, откуцаји сата, који су му били заморни и тешки, испарили су баш када је пожелео да га заустави. Нервозно протрља рукама косу, стежући шаке, али, узалуд. Тај покрет човека који је бесан, тај покрет немоћи неће и не може вратити и зауставити тренутке...

Прошло је много дана. Већ заборављени догађај, који је само у његовој машти био догађај, избледео је, нестао под притиском времена, бледео, и најзад, скоро нестао. Пролазили су дани, месеци, година, а он је наставио сасвим обичне дане. Све што се није догађало измишљао је, писао, бележио, осликавао. Живео је пуним животом, животом над папирима, између шетњи или разговора о новој књизи, коју је одлагао. Једноставно, празнина стварности будила је у њему гнев и, као у неком силном инату, одбијао је да обоји стварно, не желећи да своју машту узалуд продаје.

Скоро да је заспао, полусклопљених очију, не зато што му је било досадно да дисциплиновано седи и слуша оно о чему се причало, напротив, био је баш у средишту занимљивог разговора других, где је он само посматрач. Био је само уморан, много уморан и неиспаван од претходних дана. Дана пуних еуфоричног рада, трке да се уграби још која реченица, пре него нестане, опсесивно радећи, као да ће све пропасти, ако не забележи још једну, и још једну реченицу, и тако од зоре, до раног јутра са украденим сном.

Разбуди га мирис, неки неуобичајен мирис. Био му је познат, али никако се није могао сетити где... Где је тај мирис опијао... негде...

У позној ноћи, сенка је извирала из магле лампиона, сенка, неки други облик... можда сенка... Повијен, као у молитви, на коленима...

СУНЧАНИ ПОГЛЕД КИШНЕ ВЕЧЕРИ

У прекидима сна, по нечему био му је значајан дан, ваљда спомен на неко сећање, није се сећао које. Сан који је испрекидано сањао био је са мрљама, оне су личиле на фотографије неког непознатог дана, непознатог града и непознатих људи, који су се сударали једни са другима, или се саплитали о остатке рушевина.

Није се могао сетити времена из сна, ни предела, јер, све је изгледало сиво, невидљиво и непрепознатљиво. Цигарета, помисли, тај отровни штапић, који му увек значи, она му је потребна, баш као лек, да дим и отров који сагорева, пробудие уснули полуум, и врате га назад олујним кораком, напосто, баце у недођију мисли. Плашио се, осећао је страх од непознатог путовања на којем кораци нису потребни, ни брзина. Само тај најбржи део, мисао, која може прелетети време, просторе и...

Одједном је осећао језу, страх, па и пријатност, све помешано попут бућкуриша, све то што је осећао, као да су били гвоздени ексери, које је нечија рука закуцавала снажним ударцима, пробијајући густ ваздух дима испред његових погледа спуштених, уморних капака. Сваки ударац у ваздух као да је био такт музике или, можда, снажно враћање уназад на пут до тренутка...

Последње чега се сетио са очајничким напором била је киша, која је не тако снажно, али упорно падала у том непознатом дану. Сетио се само кише и једне раскрснице. Крај, баш искрено – крај – не може се сетити, ни корак даље...

Мора да је прошло доста времена, времена којег је имао на претек. Знаци су били опушци, допола гашени, разбацивани по столу, поду, свуда где би без напора у тупој лењости могао добацити.

Баш таман мрак, иако је лето. Ваљда су киша и облаци толико згуснули мрак да се ни прст пред оком у полуосветљеној соби није назирао... Не, учини му се да нема светла, јер је сијалица у поцепаној лампи само утихнула, као свећа догорела. Нешто друго је светлело, неке малене звездице, можда очи, можда самообмана, ма, не, нешто је светлело, осећао је, није видео, осећао је...

Последњи дан пролећа, помислио је. Да то је ваљда био тај дан из сна, последњи дан кишног пролећа. Осмех му се полако разливао на крајевима усана. Топио је ледену тупост, сећање на тај сан, дан, тренутак, који је заборавио, ко зна, можда...

Учинио му се да осећа глас који је допирао из тих тачкица које су светлеле. Бивао је све моћнији глас у својој тишини. Додиривао га је лаганим покретима, будио, подсећао... Данас је поново последњи дан, ноћ пролећа, поново се киша вратила из давног сна. Онда, онда се сигурно мора вратити и све оно - помислио је са зебњом и надом, помислио на то о чему ништа не зна, али, сада све више и више жели да врати време у тај...

Да, данас је последњи дан пролећа, помисли. Није крај. Сада ће се све вратити као што је некада било. Мора се вратити, увек се враћа све, полугласно је храбрио себе. Поглед личио је на...

СВЕТЛОСТ ЗА ОДАБРАНЕ

Она је лепа. Не, то је само малена реч, она је прелепа... Не, то је само један степеник - рећи више реч. Она је митолошка Венера, извајана да стоји на висини највише планине, где ће са дна, понизни, мали, моћи да се диве лепоти, да путују хиљадама година уназад до Олимпа и поново у своје мале, јадне животе. Она је ЛЕПОТА од које се заслепи и не може се преблизу бити...

Јадни, бедни, искривљени људи протрчавали би, јурећи за ситним малим лажним животима, сударали се у гомили, сами са својим сенкама, препуни страха, не видевши грацију која је попут краљице ходала крај њих, моћна и недодирљива, дајући сваком беднику прилику да се диви.

Та лепота Сунца није била за свакога, за беднике горде у своме јаду, за надобудне који даље од сопственог корака нису видели. Та величанствена лепота била је за малобројне, изабране, који су знали да прочитају невидљиву поруку, за оне који су смогли снаге да признају своју несавршеност и понизно се покоре...

Дар, шапат нечујних усана, мамио је и њега, да после многих несређених дана, непреспаваних ноћи и безброј узалуд исписаних порука, још једном зажмури, помисли и пожели своју срећу, своју радост и сан који је сањао већ, ни он сам није се сећао. Она, Венера, можда мора бити она, зашто да не? Још једном, још једном...

Прошли су сати, можда само минути. На сваку помисао коју је исписивао у уму, још брже, попут светлости, стизао је одговор, а он све сигурнији и сигурнији, дизао се из блата, људског талоба живог блата. Осећао је да је Она, та незнана краљица, знао је

да њу је чекао, да понизно клекне и покори јој се. Њој, само њој, јер од мноштва ове вечери, сада и заувек је он изабран да на плећима крилатог ата проноси лепоту своје краљице, која ће у моћи, док јаше оседланог ата, презриво гледати на њих, блато, а он он је једини изабран...

ТРАГОВИ ПРЉАВЕ КРВИ

Време, није битно време, ни место, ништа није битно. Вукући десну крваву ногу, док се кроз поцепане панталоне видеља рана, већ полумртав, док је као звер бежао од урлика гонича, док су се урлици бесних прогонитеља стапали и ледили зној на кошуљи, бежао је све спорије и спорије, сањајући амбис, да скочи, да у лету умире и дочека пад смрти, да само, да само не падне у крвави загрљај, магијски плес оловних авети.

Густо шибље гребало је лице, стварало ране, употпуњујући унакаженост читавог тела, заокружујући живот и спремајући га за сигурну, неминовну, очигледну смрт. Знао је да је истина, да живот се мери у можда стотинак метара имагинарне слободе, или у минутима фикције живота, имагинације.

Није веровао да у последњим минутима филм звани живот прикаже сву огољеност од првог плача до тренутка затвореног погледа, и као вага измери све погрешне одлуке, све дарове које одбацимо гордо, мислећи да време је увек на нашој страни. Низали су се догађаји, летели као муње кроз ум, али тако споро да је могао запамтити свако лице, сваки осмех, осетити сваку тугу и запамтити оно једно најважније лице или наличје, печат који остаје у погледу који умире.

Уснио је, заспао је, ту, на корак од амбиса, на неколико корака испред бесних паса који су га сустизали. ЗАСПАО је заувек, остао је само траг прљаве крви и...

ТРЕНУТАК... КОЈИ...

То је био тренутак који је трајао између два века, на прелазу између два хиљадугодишња периода. Сасвим кратко, јер, ма колико превише изгледало, то је био тренутак светлости, из светла у мрак.

Он је најпре помислио да је његова пристојна, пажљиво изабрана реч довољна. Не, преварио се. Одбила се нежно о талас осмеха, најлепше извајаног осмеха.

Повлачећи се у себе, несигуран и уплашен, није се надао новом тренутку, али негде у срцу притајена нада, попут магнета, магично је молила осмех...

На следећем степенику кривудава, поплочане стазе, искрзаних, оштрих степеника, поверовао је да ће његов поглед препун елесије изазвати немир, али, преварио се, поглед се одбијао од светлости лица које је зрачило.

Потпуно сломљен, у потрази за другим лицем ње, окренуо се, клецајући, спуштао низ црвоточне степенике нагриженог тајног излаза, куда су побеђени одлазили.

Више није помислио, више није ни поверовао, јер, чему то... "Одлазиш? Тек тако, без речи" - говорили су прозори који су се њихали. "Не препознајеш глас? А само сам глас желела чути, да те препознам".

У ПОГРЕШНОМ ТРЕНУТКУ

Стидљиво се снебивао, није имао снаге да подигне погнуту главу, исправи тело, упути јасан, недвосмислен поглед, и оштрином погледа завеже у чвор и уста, и уши. Тако силовито да му никада више не падне на ум да ни у сну више никада не сме му прићи. Али, само је ћутао, као да скупља снагу да у неком наредном тренутку, несигурно, али ипак - изговори.

"Ви желите да сазнате пуну истину..." - гризао је суве и испуцале усне, спремајући се да настави, уколико за то све уопште постоји потреба. "Дакле, занима Вас зашто сам је убио, које су емоције владале, шта је као вулкан тињало у мени пре експлозије, или Вас само површно интересује - време, начин и место, да испуните своју белешку и затворите корице које ће угасити случај, Вама донети славу, а...

Убио сам је у улици М, у згради број 18, стан 9. На превару сам ушао у њен стан и пуцао у њу. Пиштољ сам оставио на кревету, и онда сам мирно ишетао, седео на клупи у оближњем парку, попушио неколико цигарета и позвао... И сада сам овде. Где треба да потпишем изјаву? Крај, нема више, тачка. То је све за Ваше бирократске формуларе".

...

"Убио? Да, убио сам је, убио сам је, јер је рукама склонила сунце, везала ми оковима очи, и отишла заувек. Шта, питање је да ли сам је волео? Не, нисам. Она је била једино биће за које сам био спреман да умрем, једино биће за које сам живео, једино које сам познавао. Украла ми је свој плес босих ногу, који је био у мојем погледу, био само мој, поскидала је све портрете

који су сложени у мојем сећању, које сам љубоморно скривао од других...

Молио сам је да не гази воду, да не отима мој кофер среће, молио сам је... Како? Ћутањем, зар Ви не знате? Зар не знате да сам ја ћутањем сатканом у годинама испевао арије? Нисте чули за мене, да сам без погледа који сам изгубио, без руку које су ми одсечене написао роман, о... Нисте читали ту величанствену књигу?

Ужас, идите, немам Вам шта рећи, Ви не постојите, кроз Ваше тело које не постоји брије ме ветар. ИДИТЕЕЕЕЕ. Ви нећете ни реч више чути. Шта ја имам да причам о космичкој љубави са ... “

Тихо и несигурно примакао се прозору. Сада је време када треба да се сусретну, ту, испод његовог прозора. Да, данас је четвртак, до сада се никада није догодило да једна од две не... Учини му се да нешто није урадио. Лагано, са муком, окрену се ка столу. Да, било је лакше, велика свеска била је слопљена, није се морао плашити да неће сти... да... је...

"УБИЈАЊЕ", НЕЖНО УБИЈАЊЕ, САСВИМ...

У једном, истом положају, тело полу..., његово тело. У тренутку је била светлост, тачније, снап који се ритмично пробијао у мрачну тамницу.

То није било ништа познато, можда залеђено стање које се није отапало на врелини јулских дана, ноћи без зрачка ваздуха, нешто непознато, и ничему слично.

Данима, ноћима, упорно су допирали гласови нежне светлости, боје најлепшег сна, али он, он је био ...

По ко зна који пут, невидљиви део дана учинио је чудо. Један дубоки сан се нарушио сасвим изненада, оно што олује тишине, откуцаји сата, складно дисање, као знак живота, или звуци старог радија који су разливали тонове попут старог грамофона искрзале игле - нису учинили. Десило се, ма не случајно, то не постоји, десило се у тренутку пред клиничку смрт.

Може се то назвати првим сусретом, мада, није био никакав сусрет. Једноставно, то је било нежно певушење неке давно заборављене песме, будио се... Осећао је пријатан тренутак, који је потрајао и нестао.

Веровало је да се тај тренутак, на који је заборавио, као да је вечност пролазила, никада, баш никада неће вратити. Јер, то није била жеља или осећање, то је био тренутак падалице, блеска или...

Када се пробудио те, од многих ноћи у низу, схватио је да ништа не разуме. Седећи на поду, грлио је мирис коже, остављени траг... Фикција, шизофрено и подвојено посматрање микросвета омеђеног буђи, у који нико није долазио. Осећао је лакоћу терета на раменима, невидљиве... Будио се, али, као да се чинило да ће утонати поново у смрт из које је побегао

непознатом силом. Нема збуњености, можда као доказ да је потпуно одвојен од...

Није могао устати, никако. Закован за под потпуно добровољно, није ни желео устати. Привлачила га је мирисна кожа, опојни мирис женског тела, који га је као магнет привлачио да уснама склизне и дивље љуби, да мирисом се опија...

... покорно је избегавао поглед, желео је да је покорно дочека. Знао је да је некада у сну сазнао тајну, да она ће доћи... Обрисала је ледени зној са његовог чела, прстима десне ноге покупила је сав његов страх... Није тражила захвалност, усне су сладним додирима захваљивале, ...

У откуцаје пред поноћ оседлан је крилати ат. Док се ка трону успињала, снажна светлост се указала, пут је био прекривен ружама...

ЖУДЊА

Никада није био прихваћен. Увек са страхом или презиром рађао се, живео, старио, са само једним осећањем... Бистар поглед, искрене речи одбијали су се од исконског, и извртута игра није донела дар. Оно што није - никада неће бити, уз сву позу и намештено лице. Али, корачао је, са циљем да стигне далеко.

Болне године, јасни ожиљци, пртљаг наде. Премало, тражило се више, карта за улазак. Наметана кривица, недоказани греси чинили су хаотичан пут, испреплетан чуварима на сваком кораку. Скривени, или једва видљиви, ловили су га, хватајући велики плен. Са само једном жељом: да на коленима призна непризнато и да...

Одбачен, све више је сумњао у себе, а сумњајући у себе све више је веровао сенкама и чуварима, признајући можда да ће они имати милост...

Последњег дана, у јутро пред одлазак, освешћен тврдим сном, на стази... Сакупљао је одбачене ствари. Прамен црних увојака који су мирисали, бачени у траву, јер неко је као и... решио да све заборави или призна. Неко је оставио трагове нестајања у нади да ће... Хаљина која је блештала лепотом благо се њихала са опустелог храста, а мало даље лаковане ципеле светлеле су у жбуњу јутарњег мрака. Сваки нови траг био је путоказ, јасан и недвосмислен, ко жели и верује у њену... про...

Помислио је, са жудњом, зашто га толико мучи? Да ли је драж у узалудном трагању, где увек умакне за корак, док се он пробуди пружајући руке, или је...

РЕЦЕНЗИЈА

Звезде по ободима таштине празнине

Нова, трећа по реду прозна збирка Владимира Радовановића у себи чува опробани жанр – кратку причу, пријемчиву читаоцима који у данашње време брзине и инстант живота најрадије читају „с ногу“ и није их лако фасцинирати. Међутим, нови су још већа психолошка дубина, поруке које се разоткривају по слојевима и зрелост у изразу, која је дошла с временом и списатељским искуством. Зато кратке приче почињу да надрастају своју дужину и постају права мала књижена дела упркос томе што заузимају једну или евентуално две стране.

Ово су редови у којима се напросто чује врисак у помоћ, крик обичних људи сапетих у скучена стања душе, који беже у „парадоксалне излете у ништа“ и „шетају стазом празнине“, који су окружени лицемерним и циничним осмесима, тривијалним причама, празним сусретима, лажним пажњама и разумевањима. Већина прича започиње јутром, као да се са сваким новим даном буди нада да ће рутина и сивило бити замењени неком новом светлошћу, али ништа се не мења, све се утапа у равнодушност, лењност и летаргију, ушушканост у сопствене кавезе душе док једино успомене могу да тргну из зачаурености и тупости.

Нада, коју сваки човек носи па она мора да избије на површину иако је затрпавана попут малене звезде која се тек повремено пробије кроз маглу и облаке живота, остаје уткана у потрази за љубављу, чак и када је она немогућа, непредвидива, јалова, осуђена на ветропирасте и надмене жене и мушкарце који осећају понизну захвалност што су одабрани. Дубоко задирући у душе свих оних обичних људи, које и сами познајемо и на улици сваки дан срећемо, аутор даје одговоре на та стално постављана питања – Зашто се радије уљуљкујемо у сопствену празнину и рутину уместо да се бацимо у набујале воде живота које очигледно чешће носе поразе него искрену и праву љубав? Зашто не посустајемо у борби иако знамо да смо тек „тачка мрље насупрот светлости“ ?

Приче се одвијају у атмосфери згуснутог мрака који нарушава тек светлост сијалице поцепане лампе и влажни одсјаји суморних прљавих улица. Али чак и тада тиња нада. Право са неба као слаби трептај звезда или шуштав звук звезда падалица у којима се скрива вера да тамо негде постоји нешто што може да најури таму.

Попут Достојевског, чији утицај провејава кроз сваку страницу, и аутор наговештава да је сваки „поцепани ум“ тесно повезан са стањем у друштву, који креирају они који владају. Па и душе „понижених и увређених“ постају расклиматане возећи се расклиматаним закаснелим аутобусима и возовима, излоканим путевима, „између две пустоши“. Као једна танка, фина

нит која се провлачи кроз безмало сваку причу јесте тихи бес и немоћ да се скину окови прикривене али свепрожимајуће тираније.

Било да се моћ манифестује кроз лечење давних комплекса, преваре, злоупотребе или напосто сладострасно уживање у сили кабадахија, шаље се јака порука да све може да се преокрене, па да обични људи, довољно интелектуални да осећају свој пораз, довољно неостварени да могу да буду у клопци моћника, пуни накупљеног гнева узму правду у своје руке. Управо су ово неки од најснажнијих редова јер као да се у тим граничним стањима открива права природа човека нашег времена.

Колико, па макар и скривена, нада надјачава, доказ је да је у највећем броју прича носилац радње Виктор – победник, који иако верује да је у опреци са значењем свог имена, заправо сваким новим јутром које дочека, насупрот свима онима који ту привилегију нису имали, побеђује још једно „узглавље натопљено немирима“ . Баш као и двоје који су доказ да се љубав може остварити и на далеким меридијанима међу сплетовима пахуља, шина и возова који не касне.

Још један мотив који се развија носећи у својим редовима горчину јесте несхваћеност уметника у савременом свету који клеше симболе осталима неразумљиве, али не престаје да ствара као да ће у сваком новом зарезу пронаћи наду да ће бити схваћен у својој мисији да остави поруку која ће га надживети.

Владимир Радовановић је на добром путу да као уметник пронађе своју звезду. Јер у павићевски раскошним метафорама и симболима који тек чекају да буду разоткривени, психолошким дубинама, сликовитим и упечатљивим насловима и, свом заштитном знаку – чувеним недовршеним речима засталим у једној мисли, које као да позивају у помоћ да их неко други доврши и изнађе излаз из таштине празнине ликова, крије се израз писца који оставља јако уткан траг у душама читалаца.

Јелена Дилбер

РЕЦЕНЗИЈА

На крају прве половине лутања, почиње размишљање

Приче које нису ни мало лаке и једноставне за читање јер нас воде у велике дубине људских душа. Приче о људским емоцијама, о разочараним, несрећним, усамљеним људима, изгубљеним у овом суровом времену препуном све већих даљина између душа.

Владимир нам скреће пажњу на необично обичне људе око нас, који живе своје обично необичне животе. Он покушава да нас пробуди и покрене, да се замислимо, размислимо и можда учинимо нешто. Не идеализује ништа, не улепшава, не украшава... Он пише онако како јесте, и како он види. Упознаје нас са психолошким стањем ликова из својих прича, преноси нам њихова размишљања, осећања, снове... Показује нам да су то интелектуална, друштвена и емотивна бића која покушавају да живе са својим тугама, разочарењима, издајама, болима...

Највећа емоција коју сам ја осетила је у ствари огорченост неправдама и несрећама у животу света око нас, и мислим да он покушава да нас покрене да видимо све то. Владимир често оставља недовршене реченице, као да нам оставља простор да размислимо, да сами донесемо неки закључак и могућ крај. И поред све те огорчености коју сам осетила, Владимира сам доживела као сањара који води борбу пре свега сам са собом и са својом душом. Сањар који се крије иза изгубљених снова, промашених живота, неостварених љубави... Јер жели да исправи све те неправде и несреће, и зато нам

скреће пажњу на њих, указује нам да оне постоје, и да не смемо бити равнодушни. Док будете читали ове приче свакако нећете остати равнодушни, натераће вас на размишљање.

Зорица Зоја Младеновић

КОМЕНТАРИ

Оставивши одшкринута врата свог унутрашњег космоса, аутор нас кроз сплет наочиглед засебних, а ипак прожетих прича, нагони да заვიримо у сопствене немире и превирања, преиспитивања и веровања, симболику и јасна хтења. Ликови који покушавају да се снађу у времену и простору суочени су са својим сенкама у борби за опстанак. И обавезне три тачке, које остављају читаоцу слободу да доврши мисао по сопственом нахођењу.

Радмила Владичић

Интроспекција ума или исповест подсвести... на критичној тачки спајања реалног и ирационалног... у сукобу са собом... потрага или ослобађање у решеткама подсвесног... неизреченог... недореченог... изгубљеног... сигурним кораком у дубину таме, кроз мрачне лавиринте ума... свет иза хоризонта... човек... писац... глумац... лик или опсена... он и она у њему, под венецијанским маскама...

Александра Сашка Петронијевић

На граници немогућег, обавијене велом тајанствености, између сна и јаве, кратке приче Владимира Радовановића увлаче читаоца у свој свијет, као брзи таласи који нас носе ка непознатом и узбудљивом циљу. Тако је и овдје - пловимо ужурбано, упијамо детаље око себе, сјајне капљице стресамо са трепавица, маглу растјерујемо из погледа, а видимо живот претворен у

симболе који на рацији дају посебну димензију, сведену на најважнија значења. У складу са захтјевима који се постављају пред писца кратке приче, радња ових прича сведена је на судбину једног јунака, а расплети изненађујући, углавном својом недореченошћу која оставља простор читаочевој машти да трага за лаганим таласима, у које се брза ријека са почетка приче претворила.

Љерка Петковић

Човек је као стабло. Док даје плодове, људи су око њега. Када престане да „рађа“ - окрену се другом плодном дрвету. Плодови Владимира Радовановића, његове приче, трајно остају урезане у сећања оних који су имали ту срећу и част да их читају. А они који су их читали, магичном силом сабирају се око Владимира, уплетени у мрежу његових тајни, његових испричаних и неиспричаних прича - постају и остају његови вечни пријатељи.

Љупка Вујичић

Уљуљкивање савјести

Кратке приче Владимира Радивановића резултат су проматрања људског понашања, површног довођења у везу са психом, до тренутка када се ликови суочавају са савјешћу. Наизглед се чини да су то кратке цртице из живота неповезаних ликова, али су њихове судбине ипак међусобно преплетене. Амбијент у којем живе увијек је исти и упућује на визуру сивиле свакодневног живота, при чему су главни декор кише, магле, тама,

ноћ и хладноћа, са једне стране, те изложеност будним очима суграђана који о људима закључују на основи виђеног, те помно скривање унутар њега као спас од паланачког трача, с друге стране. То су цртице о људима суоченим са дубоком патњом, која их одводи у зачарани круг депресије. Препуштени том кругу, главни ликови прича нису у стању сами изаћи из њега, те се крећу у сталној потрази за неким тко ће их разумјети, проводећи живот у добро уходаној рутини самоће и једноличности. Аутор даје узрок њихове патње тек у назнакама, а он је увијек замагљен протоком времена или неразумијевањем тежине коју су њихови ближњи носили на плећима. Зато се његови ликови заправо шаблонски понашају: једни се одлучују за освету онима које сматрају узрочницима њихове патње или случајно одабраним људима, наносећи бол непознатима као намиру за проживљено. А освета никад не може пружити праву задовољштину, јер ће изродити нове људе који пате и који ће трагати за осветом. Међутим, о томе ликови ових приповједака не размишљају. Они су ухваћени у мрежу освете и слијепи за било што друго.

Такођер, пратимо људе који се због властите несреће одлучују на гажење свих других, но, и њима се догоди да их прије или касније нека жртва тог дивљег похода ега суочи са злом које су им нанијели. Рекли бисмо – правда, зар не? Међутим, такви ликови се повлаче у самоћу и крећу у властиту потрагу за разумијевањем. Неријетко се догоди да се окрену вјери, која им пружи могућност опроста некога кога заправо нису повриједили, а то им уљуљка савјест. Они наглас изговоре своје гријехе, олакшају душу и осјећају се пролазећи катарзу, јер се на тај начин човјек осјећа чист и смирује савјест. Наравно, ни ови ликови не мисле о

својим жртвама из живота који су оставили за собом. Лијепо је уљуљкати савјест, али то није чин искупљења, те је такво поимање вјере врло површно и сврха му је властити спокој.

Трећи типизирани ликови су они који шутке подносе животну сивило, чврсто се држећи за то своје унутарње као свјетлост, а који су неспособни видјети свјетлост око себе, у људима који их окружују. Све приче заједно заправо су приказ данашњег друштва онако како га аутор види - скуп појединаца затворених у себе и тајне које помно чувају од туђих очију, хрвући се с тим изнутра што их боли, како знају и умију. Но, како су приче кратке, а фабула тек у цртицама, аутор нема простора за дубљу психологизацију ликова, па је читатељу остављено да сам попуњава маглене празнине. Аутор описује свијет отуђеника који су у сталној потрази за милошћу искрене љубави и разумијевања, али људи који сами ријетко приступају искрено другима. Зато су потпуно несвјесни да су сами криви за своје промашене животе. Јер, лако је кривити друге за зло које посију и тражити оправдање у том злу за даљње ширење зла. Но, овакви ликови заправо се никада не могу издићи изнад зла и учинити добро дјело. Можда је крајње вријеме да сви ти појединци - који чине друштво у цјелини - изађу из заточеништва охолог осуђивања и издигну се на разину тражења опроста од оних који им заправо требају опростити, а то је први корак од искупљења.“

Тамара А. Чапељ

Владимире, твоји ликови у књизи су одраз већине људи. Са свим страховима, несигурностима, бесовима... Оличење унутрашњих борби... Безвољности... Ипак, кроз сваки лик можемо наћи и наду, веру у боље... Или, пак, помирење са судбином... Приче су написане лепим стилем, без обзира на тематику... Држе пажњу и остављају на вољу читаоцу да без велике муке замисли сваки детаљ, свако осећање и, самим тим, да завршетак приче... Допадају ми се, верујем да ће следећа књига бити прави хит..

Светлана Миленковић

Чини ми се да су исконска људска стања, као страх и чежња за љубављу, лајтмотив Владимирових прича. Тескобна стања јунака, попут јунака „Злочина и казне“ Достојевског, исто доживљавам, претрнем од страха и наде у корак ка решењу, ка светлу на крају тунела... Нема га, нема светла, осим Сенке као спољњег главног лика у већини прича. Светло је, наиме, у јунаку Владимирових прича у његовој отвореној борби са самим собом, са својом прошлoшћу, крвавим сценама, снази да себе погледа у очи и да се сукоби са сопственим демонима. Он не побеђује ни у једној причи, његова једина победа је, заправо, мирeње са собом, прихватање тог недореченог, често грубог, дезоријентисаног, повређеног, али храброг и радозналoг човека. Иза те грубости, као застрашујуће маске, крије се нежно мушко срце које вапи за слободом и љубављу, понекад делује оптимистично и са вољом да се препусти циљу, али, не - он остаје трагалац, пре свега трагалац, јер страст је на крају не начин, не стил, већ циљ Владимировог јунака. Можда је, ипак, то трагање, трагање за женом... или...“

Јадранка Бежановић Совиљ

Владимирове приче су ме освојиле. Осликао је у њима од тмине у човјеку до тмине данашњице. Освојила ме она поетичност у причама и оно незавршено, када остави читаоцу да измашта крај. Једноставно маме да се поново читају.

Наташа Лечић

Мистичне приче, каквих је данас у планетарном јавном простору, најалост, све мање. Владимир на један врло аутентичан начин а, са друге стране, врло дискретно, од читалачке публике „тражи“ сарадњу, тако што јој оставља могућност да сама причу приведе крају. Дакле, сви смо писци, а потом и читаоци сопствених мисли и онога што је у нама.

Јелена Перишић (Елена Ена Матвеев)

Сенке, светло и измаглица

Имала сам задовољство да будем лектор Владимиру, који је своје приче објавио на нашем порталу „Конкретно“. И имала сам част да прва завири у његов мрак, па да заједно са њим повремено изађем на светлост дана, тек толико да душа удахне, а таман толико да се мраку врати, а не удави се.

Мрак је основа сваке Владимирове игре ликовима и судбинама. А мрак, као симбол бола и дубине, његова је слика, фотографија његове унутрашње борбе. Док читам Владимирове приче, ходам кроз светове давних црно-белих фотографија, оних заборављених у старом коферу и помало нагрижених влагом, и избледелим од времена. Читам и хватам се тек за покоји стуб светла, док лебдим кроз измаглицу и не слутим следећи корак.

Његова је мисао дугачка и недовршена, остављена да виси у ваздуху као вешала, као душа на ветрометини, као вапај за одговором којег нема, а оставља читаоцу да одговори и извуче га из мистерије судбинског точка.

Он не зазире од крви и зла, он се злу супротставља директним уплитањем и никада не пита зашто, осим кроз мисао о светлу и нади која умире последња.

Владимир Радовановић пише душом. А душа је ломна, тешка, колико лака. Тежина душе мери се једино количином мрака који је у стању да прогута, а остане светла. Тако се и он, светли ратник, речима бори да сачува своје светло и своју душу у времену тешком и за најокорелије, у времену робота и сирена, у времену кошуља за тела од пластике...

Олга Томовић

Завирити у мрачну страну душе и директно се суочити са њом велика је храброст, а Владимир Радовановић је то урадио у својим причама, откривајући нам оно од чега сви бежимо, водећи нас кроз животне приче ликова са којима се свакодневно срећемо, на улици, на послу, у огледалу...

Колико смо способни и храбри да заиста спознамо себе и да то изнесемо пред публику, као пред суд? Можда и не толико колико нам се чини. Писац је то урадио као мало ко до сада, што приче из ове збирке чини посебним у односу на многе које смо до сада читали, јер из њих говори човек.

Наташа Ђуровић, писац

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

У прве две књиге, стављао сам, знакове интерпункције као свој лични печат, то ми је било занимљиво, из разлога што биографски детаљи могу да смарају. Такође, фотографију смишљено нисам желео ставити, некога ће иритирати моје лице, други ће бити без разлога одушевљени. Истина је између.

Име и презиме знате, рођен сам у Чачку, поносан сам на то, али поноснији бих био, да сам рођен у ВИТЛЕЈЕМУ, центру света. Нисам био добар ђак, али сам завршио Гимназију, чак сам и положио десетак испита на факултетима, једноставно, није ме интересовало да учим. Ту сам се огрешио о родитеље, жао ми је, веровали су да могу, али су знали да сам црна овца, да волим да терам инат, по цену сопственог пораза. Овом трећом књигом, покушавам, још једном, да се оправдам пред њима, верујем, биће поносни.

Ето, то сам ја, Владимир Радовановић, рођен давне 1964. године, двадесет другог дана, месеца априла...

САСВИМ ДОВОЉНО!!!!

П.С. Са поносом могу рећи, члан сам Свесловенског књижевног друштва.

1. Успаванка (позоришни текст) 1992.
2. Недовршено (збирка кратких прича) 2016.
3. Плес жене лептира (збирка кратких прича) 2018.

За даље, видећемо, колико ме будете подржали.

ИП